BUNJEVAČKE

Informativno - političko glasilo

Subotica, mart 2006.• Godina II • Broj 9

novine

Cina: 50 dinara

ŠESTO DIVOJAČKO PRELO

ISSN 1451-2505

BUNJEVAČKA NACIONALNA ZAJEDNICA PROSLAVILA

FORMIRANJE PRVOG NACIONALNOG SAVETA

STR. 9

ISTORIJA BUNJEVAČKOG IZDAVAŠTVA

BUNJEVAČKI KALENDARI IZMEĐU DVA SVITSKA RATA

STR. 11-12

OKRUGLI STO U ORGANIZACIJI CENTRA ZA RAZVOJ CIVILNOG DRUŠTVA NA TEMU,

„TENZIJE OKO BUNJEVAČKOG PITANJA“

STR. 6-8

NA NOVOSADSKOM SAJMU U HALI «MASTER» 16. MARTA OTVOREN 5. SAJAM MEDIJA

BUNJEVAČKI INFORMATIVNI CENTAR IZLOŽIO SVOJA IZDANJA

STR. 18

BUNJEVAČKE novine

Informativno - političko glasilo

Subotica, mart 2006. • Godina II Broj 9

Cina: 50 dinara

Na naslovnoj strani: Šesto bunjevačko-divojačko prelo (foto: Z.Vukmanov-Šimokov)

Informativno - političko glasilo bunjevačke nacionalne manjine

Godina II
Broj 9.
Mart 2006. godine
Cina: 50 dinara
Izlazi poslidnjeg petka u misicu

Izdavač:
NIU “BUNJEVAČKI INFORMATIVNI CENTAR”
Subotica

Osnivač izdavača:
NACIONALNI SAVET BUNJEVAČKE NACIONALNE MANJINE

Direktor NIU “B.I.C.”
dipl. ek. Vesna Vidaković

V.d. glavnog i odgovornog urednika:
Vesna Vidaković

Zamenik odgovornog urednika:
Mirjana Savanov

Tehnički urednik:
Milan Milenković

Saradnici:
Mijo Mandić
Nikola Sedlak
dr Andrija Peić
Nevenka Bašić Palković
Zoran Vukmanov-Šimokov
Snježana Luetić Vujić
Miodrag Radojčin
Izabela Crnković
Zoran Veljanović
Joso Poljaković
Mila Mamužić
Marija Horvat
Nataša Vukov
Livia Tričko
Dragan Tovarišić
Nenad Budinčević
Aleksandar Kokeza

Adresa:
Trg cara Jovana Nenada 15/1
24000 Subotica
Telefon/fax: 024/523-505
e-mail: bic@tippnet.co.yu
Tekući račun:
160-143270-73

Štampa:
Čikoš Štampa - Subotica

Distribucija:
“Štampa sistem” Beograd

Nacionalni savet bunjevačke nacionalne manjine

Kancelarija u Subotici:
Trg cara Jovana Nenada 15/5
24000 Subotica
Telefon/fax: 024/554-881

e-mail: bns.scg@EUnet.yu
web: www.bunjevci.org.yu
Regionalna kancelarija u Somboru:
Staparski put 10
Tel/fax: 025/28-939

ЦИП - Каталогизација у публикацији
Библиотека Матице српске, Нови Сад

659.3(=862)

BUNJEVAČKE novine : informativno - političko glasilo / v. d. glavnog i odgovornog urednika Vesna Vidaković. - 1998-2004 ; God. 1, br. 1 (2005)- . - Subotica: NIU Bunjevački informativni centar, 1998-2004 ; 2005 - . - Ilustr. ; 30 cm
Mesečno
ISSN 1451-2505

COBISS.SR-ID 133482759

RIČ UREDNIKA

ČUDA KOD BUNJEVACA

Nije lako kad ti dobro krene. Kad ne ide, svi te teše, kažu i da to i nije tako loše a može biti i vrlo dobro, sve zavisi kako se gleda, sa kog aspekta. Neki, ima kod nas trista čuda, hoće čak i da pomognu. Al kad krene, krenu i napadi. Tako kod nas možeš znati da vrediš tek kad te napadnu, sve naopako od ostalog sveta. Ne dao bog da doguraš jako visoko pa još i da te vole, istorijski dokazano ode glava.

Tako je ovih dana Bunjevcima ali i ovim našim Bunjevačkim novinama. Udara se onako đonom, neplanski, gde se stigne. Ne zna čovek šta da misli i kako sve da shvati. Da li kao kompliment jer nekako je sve nekontrolisano u haosu da ne kažem u panici.

I arsenal „argumenata“ se obogatio. Dosadašnjim „istorijskim podatcima“ da Bunjevci u stvari kao samo Bunjevci nisu ni postojali niti i sada postoje nego se to nekima samo tako pričinjavalo kratko vreme od nekoliko vekova, pridodato je i ime njihovog stvoritelja u liku ni manje ni više nego pokojnog bivšeg predsednika Srbije i SRJ Slobodana Miloševića. Eto čuda opet u vezi sa Bunjevcima. Ako ništa biće Bunjevci u ovoj kratkoj istoriji od koju godinu, jedini narod koji je za razliku od ostalih video svog stvoritelja uživo pa bar zna kako izgleda. Tako dobijamo sada da su Bunjevci u stvari nekakve fikcije ili čak utvare a da im je stvoritelj makar u toj funkciji ponovo oživljen da ne kažemo povampiren. Svemu tome ovde ćemo pridodati i takođe navodno nepostojeći bunjevački jezik koji se trenutno prema nekim mišljenjima nalazi u Pandorinoj kutiji. I nju naravno ne bi valjalo otvarati jer bi neke od svega toga mogla da zaboli glava.

V. Vidaković

ISPRAVKA

U broju 8 Bunjevačkih novina na strani broj 8 u rubrici Hronika, tačnije u izjavi predsednika Bunjevačke stranke Darka Babića, objavljenoj pod naslovom BUNJEVCI NUDE DIJALOG potkrala se greška. U poslednjem pasusu u rečenici „Želimo da, ako se steknu uslovi, i da se razgovorima sa DSVM-om priključi i SVM ...“ umesto DSVM treba da stoji DSHV. Izvinjavamo se čitaocima i predsedniku BS.

redakcija
Bunjevačkih novina

NA ČELU BUNJEVAČKE MATICE

V.D. PRIDSIDNIKA DO NAREDNE SKUPŠTINE

Prija oko misec dana u Bunjevačkoj matici je došlo do određenih izmena na čelu ove institucije, tako da će do naredne Skupštine ove kulturne ustanove vršilac dužnosti pridsidnika biti Ivan Bašić Palković, inače podpridsidnik BM. Naime, dosadašnji pridsidnik BM Karlo Blesić nije u mogućnosti da na dalje obavlja ovu funkciju zbog zdravstvenih problema u porodici.

KUD „BUNJEVKA“

USKRŠNJA IZLOŽBA RUKOTVORINA

Kulturno umetničko društvo „Bunjevka“ pripremilo je ovaj put VII USKRŠNJU IZLOŽBU NARODNIH RUKOTVORINA. Ova uvik atraktivna izložba otvara se u prostorijama KUD „Bunjevka“ u petak 31. marta u 18 sati, i trajaće do 08. aprila 2006. godine. Bliže informacije u vezi sa eksponatima, mogućnostima i načinima kupovine i sl. možete dobiti na telefone: 572-210 ili 561-919.

DVE GODINE RADA VLADE OBELEŽENO JE I ZNAČAJNOM BRIGOM O MANJINSKIM MEDIJIMA

VEĆINSKI NAROD JE ODGOVORAN ZA MANJINE

Ne želim ništa da sporim Hrvatima, njihovo je pravo da oni ulaze u istorijsku genezu nastanka Bunjevaca, pa i njihovog nastanka na ovim područjima, ali mislim da su to sad već trivijalne teme ako gledamo u 21. vek i priključivanje Evropskoj uniji. Od 73 miliona ljudi u Turskoj 200 njih se izjašnjava kao Karejci i to im je dozvoljeno. Smatram da i kod nas ljudi treba da se izjašnjavaju onako kako se osećaju – izjavio je Miroslav Milojević, predsednik Opštinskog odbora DSS.

Ocenjujući dvogodišnji rad Vlade Miroslav Milojević, predsednik Opštinskog odbora Demokratske stranke Srbije, izjavio je da je Vlada ispunila veliki deo izbornih obećanja, da je na političkom planu postignuta unutrašnja politička stabilnost, a da je, što se tiče privrede, došlo do makroekonomske stabilnosti što je izuzetno značajno za nastavak privrednog rasta, razvoj industrijske proizvodnje i porast društvenog bruto nacionalnog dohotka. Vlada je minule godine u značajnoj meri pomagala i rad medija manjinskih zajednica.

- Imam podatke i saznanje da je republička Vlada pomagala rad manjinskih medija, pa tako je i ovde u Subotici pomagala manjinske kuće, a između ostalih, da tako kažem, i bunjevačku kuću. Očekujem da će se to pomaganje nastaviti, pa čak i povećati. To je od interesa i građana Subotice i Srbije, jer većinski narod mora da vodi računa i on je najviše odgovoran za manjine u svojoj državi. Tako da je neosporno da ćemo u tom pravcu vršiti i održavanje dostignutog nivoa, povećavati ga i na druge načine izlaziti u susret manjinskim medijima - rekao je Milojević.

Nedavno je Demokratski savez Hrvata u Vojvodini ponovo potegao hrvatsko - bunjevačko pitanje sa insinuacijama da neke institucije ove države podržavaju bunjevačku opciju.

- Oko tog bunjevačko - hrvatskog pitanja se, da ne kažem vekovima, ali mnogo godina unazad vodi spor. Ko su Bunjevci, ko su Hrvati, ko je odakle došao? Po mojim saznanjima Bunjevci su autohtoni narod koji je došao iz nekih južnih predela i ovde je formirao svoju čvrstu i naprednu ekonomsku zajednicu ako ih pratimo unazad par stotina godina. Pomenuo bih jedan podatak da po popisu mađarskih okupacionih vlasti u Subotici i okolini, ako imam tačan podatak, a mislim da jeste, da se preko 50.000 ljudi izjasnilo kao Bunjevci, a 800 ljudi su se izjasnili kao Hrvati. I onda smo imali kraj Drugog svetskog rata i 1945. godinu gde je jednom naredbom tadašnjeg režima, tj. Broza, donešena uredba kojom se svi Bunjevci moraju izjašnjavati kao Hrvati. Mislim da je ta naredba početak tog žestokog, tinjajućeg konflikta koji je godinama trajao, ali Bunjevci su, eto, na neki način uspeli da spasu svoju matičnu zajednicu i danas ih mi u popisima nalazimo sa deset i nešto procenata. Ne želim ništa da sporim Hrvatima, njihovo je pravo da oni ulaze u istorijsku genezu nastanka Bunjevaca, pa i njihovog nastanka na ovim područjima, ali mislim da su to sad već trivijalne teme ako gledamo u 21. vek i priključivanje Evropskoj uniji. Navešću samo jedan podatak. Turska ima jednu manjinsku zajednicu koja se izjašnjava kao Karejci, a ima ih samo 200 u Turskoj. Znači u 73 miliona ljudi u Turskoj 200 njih se izjašnjava kao Karejci, i to im je dozvoljeno. Ljudima treba dozvoliti da se izjasne onako kako se osećaju. Hrvati koji se osećaju kao Hrvati izjasniće se kao Hrvati, Bunjevci koji se osećaju Bunjevci izjasniće se kao Bunjevci i mislim da tu osim neke političke pozadine ne bi trebalo da bude nekog većeg spora. To pitanje je potpuno jasno – kaže Milojević.

Dakle, nema mesta sumnjama i optužbama da Pokrajina ili Republika podržavaju bilo koju opciju.

- Vlada podjednako podržava i hrvatsku i bunjevačku opciju. I Hrvati i Bunjevci su ravnopravni građani ove države u svim pozitivnim zakonskim propisima i ne postoji nikakva diskriminacija prema Hrvatima ili prema Bunjevcima. Jednostavno Vlada dozvoljava da se ljudi demokratski opredele i da se izjasne, kao i da uživaju u tome i žive kao Bunjevci ili kao Hrvati. Mislim da tu što se tiče Vlade nema nikakvog spora – dodao je Milojević.

T. D.

SAOPŠTENJE ZA JAVNOST

OSTAVKA NA ČLANSTVO U BUNJEVAČKOJ STRANCI

Neosporna je činjenica da nam BUNJEVAČKA STRANKA treba, kako bi u datim momentima artikulisala političke potrebe nas Bunjevaca, jel niko (iz drugih stranaka) ne može govoriti u naše ime tako dobro kao mi sami i tu ništa nije sporno. Ipak, posle svega što se dešavalo u poslednje vreme pitam se kome je ovakva i ovolika (?!) stranka potrebna?! Isto tako se pitam ko su sve ljudi (i od kada su) koji danas predstavljaju BS i misle da je svet sa njima počeo, a valjda će se i završiti sa njima.

U principu sam protiv svih podela među Bunjevcima, a pogotovo punjenja novinskih stranica. Pa ipak, potezi koje sebi dozvoljavaju pojedini članovi najužeg rukovodstva stranke i njen predsednik, g. DARKO BABIĆ, su nešto preko čega ja ne mogu niti ću preći tek tako. Sigurno Vam je poznato da sam ja jedan od osnivača BŠS i njen prvi predsednik. Tada je naš prevashodni cilj bio (kao što je, valjda, i danas) očuvanje identiteta i kulturne baštine Bunjevaca na prostorima gde vekovima žive. U skladu sa tim smo težili da naš narod uključujemo, a nikako isključujemo, što bi trebalo, bar se ja nadam, da bude prioritet i danas. Pogotovo kada se ima u vidu trenutni rejting stranke.

Već duže vreme BS nema nikakav kontakt sa Nacionalnim savetom bunjevačke nacionalne manjine niti sa Bunjevačkim kulturnim centrom iz Subotice, ako se ne uzmu u obzir “značajna” saopštenja putem javnih glasila. Poziv na bojkot rada u BNS-u za mene i moje prijatelje (članovi BS) bio je krajnje neprihvatljiv iz više razloga:

- Kao prvo, nismo želeli rušiti jedinu bunjevačku instituciju koja je ravnopravan sagovornik sa Vladom Republike Srbije, AP Vojvodine i SO Subotice. Mi moramo priznati da je to tako svidelo se to nekome ili ne.

- Drugo, sva trojica (MIJO MANDIĆ, ANTE STANKOVIĆ I JA) smo se zalagali za tolerantnost i izbalansiran stav unutar stranke, verujući da je partijsko jednoumlje davno prevaziđena stvar, isto kao i to da jedan čovek (predsednik) može sve i sve mu je dopušteno.

- Predsednik BS sebi dozvoljava da na mističan način predstavlja svoju ulogu i kontakte u smislu - Razgovarao sam sa određenim ljudima u Beogradu ili pak sa pripadnicima KOS-a (proverenoNETAČNO) i to je tako i nikako drugačije (?!). Ako je i tako kako govori, pitam se radi čega je ušao u BS - da je ojača ili pak razbije?! Što po mom skromnom mišljenju upravo radi.

- Od kada je g. Darko Babić ispoljio poseban animozitet prema svima koji ne misle kao on, a posebno bivšim predsednicima stranke. Daleko od toga da mi nismo grešili i još to uvek po katkad činimo, ali tamo gde se radi tako šta se i dešava. O našoj ulozi smo uvek spremni sesti i analizirati je i ono dobro, i ono manje dobro, pa i ono loše. Tako bi barem trebalo da bude u demokratskom sistemu. Samo da Vas podsetim da su dva bivša predsednika (g. NIKOLA BABIĆ i g. NIKOLA VIZIN), kao i jedan podpredsednik (g. ŠIME SEKULIĆ) isključeni iz stranke bez prethodnih suočavanja ili iznošenja kontra argumenata. Tako je rečeno i gotovo!

E, u mom slučaju to nije išlo kako su gospoda (ili gospodin) zamislili i maskaradu oko saslušanja g. Mije Mandića i mene ću izneti javno. Disciplinsku komisiju je činio jedan čovek (g. Goran Skenderović, ako sam tačno upamtio) i to u službenoj uniformi (?!) - nije policajac - što po meni predstavlja zloupotrebu u stranačke svrhe iste. Ili je možda bio cilj da se suočavanju da što veća težina - lice sa značkom kao šerif. Gospodin je bio fin, to moram naglasiti, ali se u jednom momentu “izleteo” pa je g. Miji Mandiću i meni saopštio da smo mi već isključeni na sastanku mesnog odbora. Na moje pitanje kojeg i kada gospodin nije znao da mi odgovori, pa mi je cela farsa pukla pred očima. Dotičnog disciplinca sam upoznao ko sam ja i šta se od mene tražilo, a što ja nisam mogao prihvatiti jer nisu svi članovi BKC-a u Bunjevačkoj stranci pa da nam se nametaju rešenja. BKC ostaje veran svom programu i sa aktuelnom politikom se ne meša, a o tome ko je više doprineo našoj stvari neka sude drugi. I da kažem još samo to da sa onim ko je unapred dobio instrukcije (i rešenje) šta i kako uraditi dijalog je bio nemoguć.

Sve ovo, što sam teška srca izneo, u meni je nešto prelomilo i vratio sam člansku kartu BS. Od 15.03.2006.g. SAMOVOLJNO istupam iz BS i ograđujem se od svih mogućih špekulacija oko mog imena i eventualnih događanja!!!

Napominjem da sa gro članova nisam ni u kakvoj zavadi, s poštovanjem!

Miroslav Vojnić Hajduk-Marača

Na jedan od tekstova objavljenih u našim novinama reagovao je Mikloš Nađ Olajoš inače predsednik Opštinskog komiteta Komunističke partije ali ovaj put kako je sam naglasio samo kao običan građanin. Pismo objavljujemo u celosti kako ne bismo bilo kakvim skraćenjem uticali na smisao onog što je želeo da kaže.

ČISTU VODU U ČAŠU

(istina o Marksu)

Na početku bih želeo čestitati redakciji i saradnicima na sadržaju, tekstovima i izgledu ”Bunjevačkih novina”, na samoj činjenici da ona izlazi (za šta su potrebni ogromni napori i sredstva) i samim tim značajno obogaćuju javnu scenu u našoj pokrajini. Želja mi je da se ”Bunjevačke novine” i dalje nazivaju ”Bunjevačke novine”, da udu u svaku kuću, da postanu sredstvo i glasilo za okupljanje svih dobronamernika u borbi za ravnopravnost bunjevačke nacionalne zajednice, kojoj se sada i ne samo njima, to pravo uskraćuje.

Cilj mog javljanja je suprostavljanje tvrdnji nekih javnih ličnosti, kvazi naučnika, ponekad i nacionalno jednostrano nastrojenih ličnosti da su Marks i Engels nipodaštavali Slovenske narode, da su ih smatrali barbarima, itd. Ta neistina naročito se propagira od kraja 80-tih, sve do danas, na toj tezi su ”jahale” i nacionalističke elite u krvavom piru razbijanja Jugoslavije i taj proces još nije završen (Kosovo, Crna Gora). U ”Bunjevačkim novinama” broj 7. od januara 2006.g. u delu serije napisa pod naslovom ”Srbija, polumesec, srp, klas, boje i kacige na grbovima” autor navodi : ” Verovali ili ne to se nije svidelo Nemcima (Nemačkim carevima). Nemci su bili dobrim delom zagrejani za Turke, pa, na žalost i Karl Marks. On je napisao u jednom članku 1853.g. da u koliko Evropa želi mir – Srbe mora isterati iz Evrope, jer su oni i Crnogorci ubice i palikuće, itd. (bez obzira što su se borili protiv okupatora). Nikome nije bilo stalo što im islam kuca na vrata i to što necivilizacija kuca na vrata, već su smatrali nepodobnim i Srbe, Crnogorce i Hrvate i sve one koji žive na ovim teritorijama“. Ova tvrdnja istrgnuta je iz konteksta ukupnog dela Marksa i Engelsa, pa i tog samog članka iz 1853.g. Valja ukazati i pročitati i njihova ostala dela, primetiti kako su se oni sami korigovali upoznavajući se sa istorijom balkanskih i južnoslovenskih naroda. Upoznavajući se sa celinom, možemo oceniti da su oni Južnoslovenske narode smatrali pogrešnim nacijama koje vode ogorčenu borbu za nezavisnost, koji imaju svoju civilizaciju, istoriju i kulturu.

Između ostalih ukazujem i na članak Engelsa napisanog oko 17. aprila 1855.g. pod naslovom ”Nemačka i panslavizam”.

On tu piše : ”Sloveni, iako ih jedva ima 1,5 miliona, žive raspršeno u Krajini, Karintiji, Štajerskoj, Hrvatskoj i na različitim teritorijama Jugozapadne Mađarske. Što se ove odvojene nacionalne zajednice orijentišu sve više prema svojim prirodnim centrima, to se podrazumeva i sve je očiglednije, jer se u njihovim redovima sve više širi civilizacija i u skladu s tim neophodnost istorijskog delovanja u nacionalnom interesu. Za oba slučaja Sloveni iz Austrije su samo disjecta membra (raspršeni delovi) koji ulažu napore da se ponovo ujedine, ili međusobno ili sa maticom njihove nacije. To je uzrok tome, da Panslavizam nije ruski nego austrijski patent (in mem 11/str.187-192).

Slična evolucija evropskog javnog mišljenja, kako se ona odražava u stavovima Marksa i Engelsa može se pratiti i u odnosu na druge Jugoslovenske narode. Neposredno posle revolucionarne 1848.g., Engels među narode bez istorije, odnosno ”kontrarevolucionarne” narode uvrštava pored Albanaca, Srbe, Hrvate i Slovence (Neue Rheinisehe Zeitung, Februar-Mart 1849.g.). Makedonci, Bošnjaci i Crnogorci tada su Evropi još nepoznati. Kada se malo bolje upoznao sa balkanskom istorijom, Engels Južne Slovene kao progresivnije suprotstavlja Turcima i Arnautima, a kod Srba je otkrio da imaju vlastitu istoriju i književnost. U razvijanju nezavisne Srpske države Engels vidi centar oko kojeg se moraju okupiti ostali Slovenski hrišćani ”u svojim budućim naporima oko stvaranja nezavisnosti i nacionalnosti”.(Marks-Engels, 9 strana 34)

Pred kraj života, 1890.g. Engels piše kako će Evropa izgubiti interes za Balkan čim ga Rusi prestanu ugrožavati, i tada će Mađari, Rumuni, Srbi, Bugari, Arnauti, Grci i Turci konačno steći mogućnost da reše, bez stranog mešanja, međusobne sporove, da razgraniče svoje nacionalne teritorije i urede svoje unutrašnje poslove po vlastitom nahođenju (”Marks-Engels, 22,strana 49.”)

Cilj ovog demantija nije bilo popovanje, već samo želim da ”Bunjevačke novine” budu objektivno glasilo u kojem ćemo saznati istinu. Jednostavno da se ulije čista voda u čašu! U jednoj, na naučnim osnovama zasnovanoj anketi, obavljenoj na prekretnici vekova i priznatoj u celom svetu, na pitanje : ko je bio najpoznatiji čovek drugog milenijuma? – velika većina građana je odgovorila : Karl Marks.

Ta anketa se obavljala i na Jugoslovenskim prostorima, te i zbog toga ne bi trebalo veštački suprotstaviti Marksa i Engelsa Južnoslovenskim narodima i narodnostima.

Subotica : 14. Mart 2006.
S’ poštovanjem Olajoš Nađ Mikloš iz Subotice.

OKRUGLI STO U ORGANIZACIJI CENTRA ZA RAZVOJ CIVILNOG DRUŠTVA NA TEMU,

„TENZIJE OKO BUNJEVAČKOG PITANJA“

Cilj je bio da bunjevačka i hrvatska strana krenu u razgovore i razreše međusobne nesuglasice.

„Centar za razvoj civilnog društva“ (CRCD) organizovao je 15. marta ove 2006. godine u Novom Sadu okrugli sto na temu „Tenzije oko bunjevačkog pitanja“. Kako je još u samom pozivu rečeno „rasprava bi trebala da na konstruktivan način problematizuje odnos između hrvatske i bunjevačke zajednice koji se u javnosti ne bez osnova doživljava kao napet i opterećen mnogim nesuglasicama“. Po mišljenju CRCD bunjevačko – hrvatsko pitanje izražava svu složenost odnosa između norme i stvarnosti na ovom prostoru kada je u pitanju primena kolektivnih, manjinskih prava.

Pozivu za učešće na okruglom stolu odazvali su se sekretar Saveta Republike Srbije za nacionalne manjine Petar Lađević, predstavnik Ministarstva za ljudska i manjinska prava Vladimir Đurić, iz Nacionalnog saveta bunjevačke nacionalne manjine predsednik Nikola Babić i kao član BNS Mirko Bajić, dok je Hrvatsko nacionalno vijeće u nedostatku predsednika Josipa Pekanovića predstavljao samo Dujo Runje. U funkciji istoričarske struke okruglom stolu se pridružio i Kalman Kuntić, dok se predstavnici jedinih nacionalnih stranaka Hrvata i Bunjevaca - Demokratskog saveza Hrvata Vojvodine i Bunjevačke stranke - nisu odazvali pozivu.

Ono na čemu se prvo insistiralo, uglavnom sa bunjevačke strane, jeste utvrđivanje činjeničnog stanja da ovaj okrugli sto nema funkciju nekakvog donošenja odluka od interesa za Hrvate ili Bunjevce, nego da je njegov cilj da se običnim, neposrednim razgovorom dve strane pomogne razjašnjenju međusobnih nesuglasica i utvrđivanju stanja šta se uopšte razgovorima može postići.

Bunjevci nisu nova nacija

Posle kraćeg premišljanja ko će prvi da započne uvodna izlaganja o samoj temi, izbor je pao na predsednika BNS Nikolu Babića koji je izrazio želju da se neke stvari odmah u startu postave na svoje mesto kako bi svima bile jasnije.

- Moram odmah da naglasim na početku da mi Bunjevci nismo ni u kakvom sukobu sa Hrvatima niti stvaramo tenzije. Mi samo isto kao i Hrvati ostvarujemo naša prava. Bunjevci ovde nisu nova nacija i žao mi je što niste koristili podatke o nama. Mi ovde zvanično postojimo već pet - šest vekova. Kroz tu istoriju smo prolazili kako smo prolazili, ali je činjenica da imamo našu kulturu, običaje, nošnju, muziku, i sve ostalo kao drugi narodi. – istakao je Babić izričito tvrdeći da – Mi sa Hrvatskim nacionalnim vijećem nemamo ništa sporno, osim pitanja kako ćemo funkcionisati u jednom gradu kao što je Subotica – ukazao je s obzirom na činjenicu da su najveći deo Hrvata na severu Bačke u stvari Bunjevci koji su se izjasnili kao Hrvati. Između njih i Bunjevaca u stvari postoje neke manje nesuglasice. Babić je kasnije podsetio Kalmana Kuntića na zvanične podatke iz popisa stanovništva koji o svemu najjasnije govore.

– Gospodine Kalmane vi ste istoričar i taj podatak vam je sigurno dobro poznat. Ne može se tvrditi da smo mi neki novi narod i ja sam već zamolio i gospodina Josipa Pekanovića, predsednika HNV-a, da se time ne služi. To kako je odreagovao gospodin Bunjik odražava pravo stanje po pitanju bunjevačkog jezika i zato molim sve za strpljenje, jer kada smo mogli 70 godina bez toga možemo i godinu dve – nastavio je Babić navodeći da je pod pritiskom i od Bunjevaca iz straha da će biti pušteni niz vodu da nestanu kao narod.

Mirko Bajić i Nikola Babić

Zavisnost identiteta jedne nacije od druge nacije?

Uz molbu da ga skup ne shvati pogrešno što će neke stvari karikaturno prikazati, član BNS-a Mirko Bajić je svoje izlaganje započeo pretpostavkom da kada bi jedna nacionalna manjina trebala da ostvari svoj identitet kroz razgovore sa drugom nacijom, onda bi on lično pre izabrao mađarsku manjinu, s obzirom na snagu na severu Bačke gde su, kao i Bunjevci, u većoj meri koncentrisani.

- Smatram da ne bi smelo da se dogodi da identitet jedne nacionalne manjine zavisi od druge nacionalne manjine i da neka zajednica može da osporava drugu. Ja sam se izjašnjavao kao Jugosloven kada nisam mogao kao Bunjevac da ne bih bio „ostali“, a sada se izjašnjavam kao Bunjevac jer imam tu mogućnost. Sada se postavljaju nekakve dileme samo zato što one postoje u nečijim glavama. Ja dileme nemam – rekao je Bajić.

Spremni za razgovore – bez uslova

Babić je naveo da su preporuke da se problemi na relaciji Bunjevci – Hrvati rešavaju kroz razgovor, što se tiče BNS-a, kao i uvek do sada, prihvaćane. Napravljene su i određene platforme za razgovore. Međutim naglasio je i to da se ne može prihvatiti uslov za te razgovore da se Bunjevci izjasne kao Hrvati. Sada ima oko 20.000 Bunjevaca u zemlji i za promenu njihovog identiteta jednostavno BNS, po rečima predsednika ove institucije, nema legitimitet.

Zar Bunjevci zavise od DSHV-a?

Takođe se pitam šta imamo mi da razgovaramo sa DSHV-om ako prava nacionalnih manjina ne zavise od stranaka. U stvari problem se pojavljuje samo kada iz DSHV-a krenu strele i to zato što se u Subotici favorizuje njihova politika. Ja se pitam što je njima problem što su Bunjevci Bunjevci – konstatovao je Bajić.

Bunjevci u Hrvatskoj su Hrvati

Podatkom da se Bunjevci u Hrvatskoj smatraju Hrvatima iako ne koriste to ime započeo je svoje izlaganje član HNV-a Dujo Runje, uz podsećanje da je „sloboda dar najveći“ pa se tako, kako se iz njegovih reči moglo zaključiti, navodno i Bunjevci mogu u Hrvatskoj izjašnjavati kako žele.

- Lično ću se založiti da se kazni svako ko priječi Bunjevcima da se tako izjasne u Hrvatskoj. Ovdje se najveći dio izjašnjava kao Bunjevci-Hrvati, a Bunjevci se prvi put spominju u XIX veku. – rekao je Runje objašnjavajući uz to i pitanje jezika koji je po mnogima jedno od najvažnijih obeležja naroda, dok je za Hrvate po rečima Runjea i vera bitna odrednica naroda.

Po njegovim tvrdnjama ikavica je dominirala prostorom gde su živeli Hrvati oko XVII veka, ali nije bila prihvaćena kao nestandardizovan jezik, nego je prihvaćena bila ijekavica kojoj su opet najveći protivnici bili baš Bunjevci. Od ovih svojih saznanja Runje je ogradio svoj lični stav rečima da, što se njega tiče „nacionalnost se može menjati svaki dan“.

Definisanje nacionalne manjine bez emocija

Istoričar Kalman Kuntić je skrenuo pažnju na početku svog obraćanja učesnicima okruglog stola na podatak da „nikad nije onemogućavano izjašnjavanje, ali nije bilo definisane kategorije Bunjevac“.

- Svaki pojedinac ima pravo da se izjasni kako želi ili ne, ali država je ta kojoj ostaje da definiše nacionalnu manjinu – istakao je Kuntić uz upozorenje da ako jednom preovladaju emocije problem se neće rešiti na najpovoljniji način.

U svojoj uvodnoj reči Kuntić je određeni deo svog vremena posvetio čitanju po njegovim kriterijumima selektiranih delova saopštenja DSHV i odgovora v.d. urednika Bunjevačkih novina komentarišući da po njegovom mišljenju ova prepiska zvuči gore nego što se govorilo u vreme 1996. godine. U opšte okosnicu njegove argumentacije da su Bunjevci ipak deo hrvatskog naroda činila je tvrdnja da grupu koja se izjašnjava kao samo Bunjevci predvode ljudi iz bivšeg Miloševićevog režima.

Ne sporim Bunjevcima da se tako izjasne

– Ako neko ima pravo da bude Bunjevac ili Hrvat onda što ja ne bih mogao biti Hrvat-Bunjevac – zapitao se Kuntić, te je i tokom direktne diskusije izražavajući svoj stav da svako ima pravo da se izjasni kako hoće te da on lično ne spori Bunjevcima da se tako izjašnjavaju takođe rekao – Isto tako od gospode Bunjevaca tražim da ne smatraju da oni praznici koji su meni imanentni, što sam dobijao kroz vaspitanje porodice, ne smatraju da nisu moji. Već sam rekao da ako Dužijancu smatrate svojom, dozvolite da je i ja smatram svojom, jer mi je imanentnija nego Splitski festival ili Kajkavske popevke.

Osnovni uslov - samoodređivanje kao manjina

Predstavnik Ministarstva za ljudska i manjinska prava Republike Srbije Vladimir Đurić detaljno je objasnio učesnicima okruglog stola i naravno prisutnim predstavnicima medija Zakon o zaštiti prava i sloboda nacionalnih manjina, te da je naša država prilikom definisanja nacionalne manjine u potpunosti uvrstila definiciju čuvenog pravnika Kaputortija na koju se kao najuspešniju pozivao i Kalman Kuntić. Ovo je vrlo važno zbog toga što pitanje nacionalne manjine nosi u sebi jednu veliku dilemu postojanja subjektivnih i objektivnih kriterijuma. Da li je pripadnost nacionalnoj manjini nešto što je unapred određeno ili je to stvar isključivo subjektivnog osećanja. Prema njegovim objašnjenjima delova ovog Zakona, da bi jedna grupa državljana bila po Zakonu nacionalna manjina mora da ispuni osnovni uslov a to je „DA SE SAMA SMATRA NACIONALNOM MANJINOM“ odnosno, da se samoodređuje kao nacionalna manjina.

Upravo kod objašnjenja kategorije nacionalne manjine došlo je do komešanja među učesnicima da bi se iskristalisalo mišljenje nekih pojedinaca, na primer direktora Centra za razvoj civilnog društva Vladimira Ilića, Kalmana Kuntića i Duje Runje da ovaj Zakon nije dobar. Po mišljenju Ilića, po ovom Zakonu maltene svako može da se proglasi nacionalnom manjinom.

Pored ovih zakonskih pitanja u međuvremenu je došlo i do zahteva od strane Nikole Babića i Mirka Bajića da se razjasni i sam naslov ovog okruglog stola, a koji u sebi sadrži reč TENZIJE koja u stvari nije adekvatna jer asocira na međunacionalne tenzije kojih u realnosti nema, nego bi mogle samo da budu veštački isforsirane pogrešnim izrazom.

Država zadužena samo za konzumiranje prava

„Pitanja odnosa između Hrvata i Bunjevaca su pitanja koja Bunjevci i Hrvati moraju raspraviti sami između sebe i država tu ne smije biti arbitar niti se miješati.“ Ovo je na početku svog uvodnog izlaganja istakao sekretar Saveta Nacionalnih manjina Republike Srbije Petar Lađević. Država je tu zadužena samo za pitanja konzumiranja prava, (a pokušala je na najširem osnovu da da mogućnost da se nacionalno organizuje svakom koga ima u dovoljnom broju), da se poštuje Zakon, a na Nacionalnim savetima je da rešavaju međusobne odnose ako imaju nesuglasice.

Lađević je kod pitanja jezika kao jedne od mogućih odrednica nacije podsetio na primer Dejtonskog sporazuma koji je kako u samom dokumentu stoji „sačinjen na engleskom jeziku, a preveden je na srpski, hrvatski i bosanski jezik.

- Prema tome ako mi sada hoćemo biti konsekventni, ko je onda Srbima i Hrvatima dao za pravo da taj jezik nazivaju bošnjačkim. Govorim vam samo o jednom apsurdu koji je prisutan. Spomenuo sam to iz razloga što se često u artikulaciji političkih interesa potežu kao argumenti pitanja koja nisu iz domena politike – rekao je Lađević.

Do jezika političkom odlukom

On je govoreći o pitanju matičnih jezika objašnjavao nastalu zbrku na ovim našim prostorima, a koju je izazvala promena statusa naroda u nacionalne manjine, razlaganjem teritorija - što je dovelo i do razlaganja jezika i to jezika istog korena. Po rečima Lađevića on nema dileme jer smatra da postoje dva jezika, odnosno jedan razložen na dva. Međutim sada se razlaže i na treći i to sigurno ne lingvističkim odlukama nego političkim. I sada je tu Zakon koji garantuje upotrebu maternjeg jezika i Lađević je upitao da li sve ovo znači da se na nekom trebaju slomiti kola unutar tog istog tipa odlučivanja.

Partijsko prepoznavanje

- Na kraju imamo još jedno važno pitanje s obzirom da se stalno govori da neko želi nešto da manipulira a o čemu treba otvoreno govoriti. I jedna i druga grupacija u onom drugom prepoznaje političku pripadnost. Znate, ja sam Srbin iz Hrvatske koji je u komunizmu ne malo nastradao, a svaki Srbin je bio komunista za prosečnu hrvatsku svijest. Tako mi sada imamo drugi tip predrasuda. Kod DSHV Bunjevci prepoznaju HDZ, a Hrvati kod Bunjevaca JUL. To su stvari koje treba izvesti na čistac da se ne bi zloupotrebljavale u sferi u kojoj ne bi trebalo - u sferi kulturne autonomije i ovog Zakona koji definiše vrlo tačno prava nacionalnih manjina – zaključio je Lađević.

Kuntić je izrazio slaganje sa njegovim rečenim jer, kako je istakao, sve najčešće liči na sukob različitih političkih opcija a ne na tenzije između onih koji se izjašnjavaju ovako ili onako.

- Često sve zaista liči na sukob između onih koji su eksponenti JUL-a, SPS ili Radika-

Petar Lađević, Srđan Đurić i Kalman Kuntić

la i onih koji su eksponenti HDZ-a ili nečega mnogo goreg – potvrdio je Kuntić i između ostalog rekao i to da mu ne pada na pamet da bilo koga tera da se izjašnjava ovako ili onako ako on to neće. – Međutim, govoriti o tome da politika nije značajno uticala da se formira bunjevačka nacionalna manjina na ovom prostoru je po meni neistina.

Kuntić je između ostalog priznao da se sa pravom postavlja pitanje zašto Hrvatsko nacionalno vijeće ne vodi dovoljno brigu o Hrvatima u Sremu. Oni tamo, po njegovim rečima, ne razmišljaju da li su Šokci i svi su Hrvati koji se tako izjašnjavaju. Taj su problem rešili, po Kuntiću, odavno kada su na kratko bili u sastavu Hrvatske, pa su tako navodno rešili pitanje svoje integracije. Kuntić nasuprot tome opet pita zašto bački Bunjevci nikad nisu postavljali pitanje šta se dešava u Kninu, Kijevu i ostalim bunjevačkim mestima par exelans.

Bunjevaca još samo ovde ostalo

- Ja ću vas sada podsetiti šta je Petar Kuntić, predsednik DSHV, rekao hrvatskom predsedniku Stjepanu Mesiću kada je bio u Subotici. Rekao je upravo ono što i vi sada govorite: «Nema više Bunjevaca u Bosni, nema više Bunjevaca u Hrvatskoj, nema više Bunjevaca u Mađarskoj, tamo je taj posao završen, još ovde treba posao završiti.« Ali neće biti završen posao ovde jer postoji svest 20.000 ljudi koji se osećaju Bunjevcima hteli to vi ili ne. – rekao je Bajić.

O aktu iz 1945. da Bunjevci moraju biti Hrvati

Podsećajući Kalmana Kuntića na dokument Glavnog narodno oslobodilačkog odbora Vojvodine iz 1945. godine za koji mu je on navodno rekao da ne postoji i pokazujući mu njegovu fotokopiju, Mirko Bajić je naveo i citat u kome između ostalog stoji da „Kako bunjevačke i šokačke narodnosti ne postoje to vam se naređuje da sve Bunjevce i Šokce imate tretirati isključivo kao Hrvate bez obzira na njihovu izjavu.“ Zbog toga je po rečima Bajića u mnogim ličnim kartama stojalo Hrvat. Međutim, čim je ustanovljena mogućnost da se statistički pojave kao Bunjevci, a i u tom mračnom periodu je postojala svest da je neko Bunjevac, Bunjevci su se svojim imenom izjasnili.

- To nema veze ni sa Miloševićem ni Jankom ni Markom to je prosto jedna potreba koja je na sreću ostvarena – kaže Bajić.

Bunjevački nije Pandorina kutija

- Sada dolazim do pitanja koja su ovde izrečena da se novim jezikom otvorila Pandorina kutija. Apsolutno ne prihvatam definiciju da je bunjevački jezik u osnovnim školama problem i da je zahtev Bunjevaca za tim otvorio Pandorinu kutiju. To znači otvoriti vrata nekom zlu da izađe i sada ne znamo šta će se desiti i kako je zatvoriti. Da li to znači da je zlo ako neko želi da neguje svoj jezik u državi u kojoj živi. Bunjevački jezik je postojao, upravo su nam sad poklonili knjigu kao dokaz, a na bunjevačkoj ikavici pisale su se pesme davno pre Miloševića. Drugo je to što su uvodničari uvod napisali na hrvatskom i to je primer kako se tuđa kultura i izvorni jezik koriste u svoje svrhe. Mi znamo da pisac ove knjige ima sina koji je sad postao Hrvat, i to veliki, i da je progovorio hrvatski u 55-toj godini, ali to je njegov problem – objasnio je Bajić.

Bajić se u diskusiji ponovo vratio na pitanje zašto se HNV ne bavi problemima Hrvata izvan Subotice, na primer, na Kosovu, Crnoj Gori i u drugim područjima, nego se bavi problemima Bunjevaca koji imaju svoj nacionalni savet.

- Zato se vi ne bavite Hrvatima van Subotice jer vam je DSHV problem, ono što se drugim rečima kaže, nemate više glasova koliko ste imali pre – pojasnio je Bajić pozivajući HNV da ne koristi više argumente o nekakvim stranačkim pripadnostima jer to nema nikakve veze sa ostvarivanjem prava jedne nacionalne zajednice.

I pored toga Dujo Runje je ponovo počeo sa podsećanjem na svojevremenu božićnu čestitku predsednika Srpske radikalne stranke, dr Vojislava Šešelja Bunjevcima koji nisu Hrvati na šta je Bajić demonstrativno napustio okrugli sto rekavši da ne pristaje na takvu vrstu dijaloga i da neće da sluša spočitavanja Bunjevcima o tome šta je Šešelj rekao naročito što u BNS sede predstavnici sedam stranaka i što sada razgovaraju sa njim koji je bio na strani DOS-a.

O čemu se zaista pričalo

- Meni je ova priča tužna, ona nema smisla ni za jednu od ove dve grupacije. Da li su se ljudi spremili da govore o političkoj, stranačkoj pripadnosti ili o nacionalnom pitanju. Jer, to je ovaj razgovor bio. Nije ovaj razgovor bio o odnosu Hrvata i Bunjevaca. To je sve spuštanje stvari na lični nivo i govori o samom nivou ovog problema. Druga stvar koja je ovde jako bitna jeste da kada bi pozvali i Bošnjake, Srbe, Crnogorce, Muslimane sve bi počelo i završilo se sa dolaskom Slobodana Miloševića na vlast a ni jedna stvar ne bi bila rešena. Postoji velika opsednutost – zaključio je Petar Lađević navodeći da nekako sve počinje i završava na pojavama kao što je komunizam, nacionalizam i tome slično. Jednog momenta je Lađević upitao da li to neko traži da se vreme vrati u 1945. da se Bunjevcima sve oduzme a sva prava daju samo Hrvatima.

Ni Vladimir Ilić nije bio mnogo udaljeniji po svojim zaključcima od Petra Lađevića bar što se tiče toliko upotrebljavanog pitanja pripadnosti nekoj političkoj opciji.

- U problematizaciji naše osnovne teme, kada se pokušavaju koristiti argumenti „a drevna“, bilo oni koji glorifikuju vlastitu političku i javnu delatnost, bilo oni koji ocrnjuju političku ili javnu delatnost nekog drugog učesnika u raspravi, to ukazuje na najmanje dve stvari. Jedna je gledano na tradiciju političke kulture koja postoji kod nas (u stilu i ja sam napustio Slobu 90-te, ovaj 91., onaj 6. oktobra 2000.) malo karikiram a da pri tom ni na koga konkretno ne mislim jer bi meni bilo potpuno svejedno da sam bio član SPS i da sam danas. Jer kakve to veze ima sa istinitošću onog što govorim. To samo pokazuje na pretenzije na legitimnost u raspodeli resursa u utakmici grupa a koje su u konkretnom slučaju jako srodne – navodi Ilić.

Po njemu druga stvar za koju se vezuje upotreba argumenata „a dominem“ nije samo pokušaj da se na osnovu ovog učinka legitimiše pozicija bilo vlastite grupe ili nacije na planu raspodele resursa nego jeste da to govori i o realnoj ugroženosti ili bar o doživljaju ugroženosti vlastite zajednice na nekom prostoru. Ukupan utisak je taj da treba razmišljati o načinima na koji se domaći i međunarodni standardi, a koji su sve bolji, mogu povezati sa nekim mehanizmima ostvarivanja prava pripadnika nacionalnih manjina i to u kontekstu izgradnje države.

V. V. i A. K.
Korišćen transkript CRCD-a

PRETPLATA ZA
BUNJEVAČKE novine
Informativno - političko glasilo
Subotica, mart 2006 . • Godina II Broj 9
Cina: 50 dinara

Do kraja godine: 315 dinara
Polugodišnje: 240 dinara

Plaćanje možete obaviti na naš tekući račun kod **BANKA INTESA broj 160-143270-73** sa naznakom za pretplatu godišnju ili polugodišnju.

Vaše podatke, prezime, ime i tačnu adresu zajedno sa uplatnicom možete poslati na našu adresu Trg cara Jovana Nenada 15/I 24000 Subotica ili sve lično doneti na istu adresu.

BUNJEVAČKA NACIONALNA ZAJEDNICA PROSLAVILA

FORMIRANJE PRVOG NACIONALNOG SAVETA

To je jedan od četri najvažnija datuma - odnosno praznika Bunjevaca, kada će se ujedno isticati i takođe nedavno usvojeni nacionalni simboli.

Dan kada su elektori, ukupno njih 30, na svojoj Skupštini formirali prvi Nacionalni savet sastavljen od 21 člana bio je 23. februar 2003. godine. Ovaj događaj je obilužen 22. februara ove, 2006. godine, kao jedan od četri najvažnija datuma za Bunjevce. I ovaj dan će se ubuduće obilužavati kao nacionalni praznik, kada će, kao i u slučaju ostala tri datuma, biti istaknuti i nedavno usvojeni bunjevački nacionalni simboli - grb i zastava. Značaj ovog datuma je sadržan u činjenici da su Bunjevci tog dana prvi put stekli kolektivno zakonsko pravo da budu ravnopravan partner sa institucijama u Republici Srbiji i sa svim ostalim nacionalnim zajednicama.

Na svečanoj elektorskoj skupštini održanoj u Velikoj većnici Gradske kuće bio je prisutan veliki broj gostiju. Bili su pridstavnici Ministarstva za ljudska i manjinska prava Republike Srbije, Skupštine AP Vojvodine i Skupštine opštine Subotica, Severno-bačkog okruga, nacionalnih saveta Rusina, Mađara, Ukrajinaca, pridstavnici Muslimanskog kulturnog centra, Srpskog kulturnog centra iz Subotice, Bunjevci iz Republike Mađarske iz Bikića, Kaćmara i Gare, te pridstavnici Srpske samouprave, kao i mnogobrojni pridstavnici bunjevačkih institucija uopšte.

Najstariji elektor Đura Bošnjak

Predsednik BNS Nikola Babić

Svečanu elektorsku skupštinu je otvorio i sve prisutne pozdravio najstariji elektor Đuro Bošnjak, inače podpridsidnik BNS-a, a o postignutim rezultatima od formiranja BNS-a govorio je pridsidnik Nacionalnog saveta Nikola Babić. Brez pretenzija, kako je na samom početku istakao, da nameće ovaj saziv BNS-a za niki novi mandat, pridsidnik Babić je kazao da je ovaj datum i prava prilika da se iznese sve što je za ove tri godine urađeno ili nije.

- Uspešno smo obavili posao oko usvajanja grba i zastave, simbola naše nacionalne zajednice, učvrstili mrežu naših bunjevačkih institucija, a postavili smo i temelje informisanja osnivanjem Bunjevačkog informativnog centra koji izdaje naše glasilo «Bunjevačke novine». Međutim, ono čime ne možemo biti zadovoljni jesu efekti našeg rada na uvođenju bunjevačkog jezika u osnovnoškulsko obrazovanje, mada se na tome vrlo tušta radilo. Drugi značajan zadatak, a koji još nismo ni počeli da rešavamo, jeste dijalog sa Katoličkom crkvom o uvođenju službe božje na bunjevačkom jeziku – kazao je Nikola Babić između ostalog, dok su se na video bimu smenjivale slike sa bunjevačkih manifestacija, naziva pojedinih institucija, naslovnih strana «Bunjevačkih novina» i ostalih izdanja bunjevačkih institucija.

Nakon pridaje bunjevačkih zastava i ostalih nacionalnih simbola bunjevačkim institucijama u mistima gdi Bunjevci žive, kako u Republici Srbiji tako i u susednoj Mađarskoj, bunjevački nacionalni simboli su svečano promovisani i u Subotici kao sedištu i središtu Bunjevaca. Na samoj sednici svečane Elektorske skupštine čule su se i bunjevačke pisme «Bunjevačka vila», kada su svi ustali na noge, i «Kolo igra tamburica svira». U holu Gradske kuće za sve zvanice je priređen koktel na kojem su se svi mogli bliže upoznati sa detaljima rada BNS-a, a i u ličnim kontaktima. Sve u svemu, bila je to lipa prilika da i društveno angažovani Bunjevci koji se međusobno ne poznaju konačno uspostave žive kontakte i da se ubuduće bolje zajedno organizuju u svom radu.■

Zbog velikog interesovanja kako publike koja je prisustvovala književnoj večeri posvećenoj biskupu Ivanu Antunoviću održanoj nedavno u okviru Festivala bunjevačkog stvaralaštva, a posebno zbog svih onih koji su izrazili žaljenje što su izlaganje Ivana Sedlaka, diplomiranog pravnika, do sada najdetaljnije analize života i rada ovog bunjevačkog velikana propustili iz bilo kojeg razloga, veliko nam je zadovoljstvo što ovim feljtonom to možemo da im nadoknadimo.

IVAN ANTUNOVIĆ, VELIKI PROSVITITELJ I PRIPORODITELJ BUNJEVACA (5)

VIRSKO JEDINSTVO I NARODNA SLOBODA

Antunović je zastupao stav o neophodnosti virskog jedinstva i da ćirilica i kalendar ne smiju bit priprika priko potribnom jedinstvu, i da obadvi strane tribaju popuštit. Imena narodnosti nek nam budu samo imena i sjedinimo se po uniji pod jednim prizimenom Slavena

Antunović je u svom dilu „Naputak“ u četvrtoj knjigi pružio svo svoje znanje u plemenitoj namiri da ga prisadi u dušu i srce svog roda. Antunović opominje mlađe da poštuju svoje roditelje. Tad će poštovati i svoje poglavare i zemaljske zakone, koji se brinu o zemaljskom blagostanju ljudskom. Starije, pak, uči da se čuvaju osvete, najveće nesriće čovičanstva. Govoreć o ljudskoj zajednici naglašava da samo ona država napriduje gdi je vira slobodna. Antunović na kraju uči Bunjevce i Šokce da vole svoj rod i svoj jezik što su ga dobili od dobre i blage bunjevačke majke.

Pisana je iz pobuda da se spreči u narodu krivovirstvo. Ona pridstavlja uputu svom rodu kako da se očuva od nazarena, koji su, po Antunoviću, štetni ne samo po svitsku viru već i po samu državu. Knjigu je napiso ikavskim govorom da ga bolje svate Šokci med kojima se po najviše u Dušnoku širila nazarenska vira.

6.**”Rasprava”** je knjiga o podunavskim i potisanskim Bunjevcima i Šokcima u pogledu narodnom, virskom, umnom, građanskom i gospodarskom. Izdata je u Beču 1882. godine. Ova knjiga sadrži 3 dila sa 22 poglavlja i 180 stranica. Ovo je jedno vridno i pouzdano dilo o našoj prošlosti, jer je rezultat velikog istraživačkog rada biskupa koji je dugo godina skupljao istorijsku građu po arhivima u Beču, Budimu, Subotici, Somboru, Baji, Segedinu i Baču. Kontaktiro je i sa svim ljudima koji su mu mogli dat dragocene podatke iz istorije Bunjevaca i Šokaca gdi su posebno značajni oni koje je dobio od Ivana Murgića, penzionisanog pukovnika i Bunjevca iz Like.

O poriklu

U prvom dilu govori o mučeništvu Slavena za vrime Turaka koje trajalo 400 godina. Slaveni su ko raja služili begovima i pašama. Jedini tišitelji i dušebrižnici bili su oci Franjevci. Slaveni su već u prvim stolićima posli Hrista primili kršćanstvo i imali su svoju biskupiju na Balkanu. Zbog seobe naroda nije se širilo kršćanstvo.

U devetom viku med njima su se učvrstili braća Ćirilo i Metodije.

U drugom dilu govori o Bunjevcima, Šokcima i uzrocima pada Slavena. Bunjevci i Šokci su istokrvna braća sa Srbima i Hrvatima i sa svim onima koji se zovu Dalmatinci, Bošnjaci, Hercegovci, Istrani. Sva slavenska plemena potiču od starih Ilira. Stanovali su u ovim krajevima još prije dolasku Mađara, što se može utvrditi u bečkom arhivu. Govori o različitim tumačenjima naziva Bunjevac, i prihvata ko najvirovatnije da su dobili ime po reki Buni (zbog isti prezimena ko kod naši Bunjevaca). U vezi naziva Šokci takođe ima više teorija.

Tvrdi da su Bunjevci starosidioci u ovim krajevima. To svidoče mloge riči u mađarskom jeziku pozajmljene iz slavenskog. Ovo potvrđuju i imena naselja još prije Mohačke bitke. Za dokaz navodi sva mista gdi su Slaveni živili u Bačkoj, Baranji i Banatu. Ove je podatke našo u Budimskom arhivu. Od Sirmija protezali su se gori Šokci sa ove i one strane Dunava u Baranji, a sridinom Bačke prima Tisi do Budima stanovali su Bunjevci. Ima ji i uz Dunav pomišani sa Šokcima. Ode su živili još prije 1596. godine. Kad je došo Turčin poaro je i spalio bunjevačke i šokačke gradove i sela. Slavenski stanovnici koji nisu pobigli sakrivali su se po močvarama. Posmatrajuć pad Slavena, po njemu uzrok triba tražit u poganstvu.

Turski car je zavlado Carigradom i postavljo i skido biskupe i svećenike. Kad je Rim poslo svoje virovisnike u Panoniju, Bugarsku, Srbiju i Bosnu, Grci su spričili dilovanje Rima. Slaveni iako su primili kršćanstvo kolebali su se med Rimom i Carigradom. Nasto je raskol koji je bio glavni uzrok što Slaveni nisu mogli da osnuju jedinstvene i snažne države.

U trećem dilu govori o istoj sudbini Bunjevaca i Srba. Gdi god su posli Mohačke bitke bivali Srbi tamo je bilo i Bunjevaca i Šokaca. Govorio je o slavenskoj neslozi koja koristi protivnicima, zatim o raskolništvu u koje je Bizantija nastojala da pridobije sve Slavene i da ji podjarmi. Međutim, to nije uspilo jer je Papa Ivan VIII dopuštio sv. Metodiju i Ćirilu upotrebu slavenskog jezika.

Osvajački pohodi Turaka i porobljavanje slavenski zemalja bio je i uzrok njeve podvojenosti. Zastupa stav o neophodnosti virskog jedinsta i da ćirilica i kalendar ne smiju bit priprika priko potrebnom jedinstvu, i da obadvi strane tribaju popuštit. Imena narodnosti nek nam budu samo imena i sjedinimo se po uniji pod jednim prizimenom Slavena. Antunović je prikazo slavnu prošlost Bunjevaca i Šokaca. Uči u njemu kako će naš rod doć do željenog cilja, do virskog jedinstva i narodne slobode. Ko protivnik svakog privrata on poziva narod da se naredbama poglavara pokorava i da budno pazi na red i mir i da čuva zakonitost u državi. Uči ga na slogu po kojoj će postić svoje zadovoljstvo. Podstiče svoj rod na marljivost i štednju jer će samo tako postić blagostanje i tada će moći da se žrtvuje za narodnu prosvitu i da sačuva jezik svoji pridaka. Apeluje na svakog sina našeg roda da čuva svoju narodnu samosvist i da bude ponosan na svoje slavensko poriklo. Uči narod kako se postaje pravi rodoljub, iskreni i uvireni Slaven koji voli svoju jednokrvnu braću, i na kraju moli Boga da se ostvari vikovni san naši didova da se stvori jaka i moćna slavenska zajednica. Antunović je ovom knjigom steko mlogo neprijatelja ne samo med Mađarima i Nemcima, neg i med mlogim Bunjevcima i Srbima koji su se odnarodovali. Sa druge strane, ova knjiga je pobudila zainteresovanost u slavenskom svitu i postala je sve cenjenija.

7.**“Čovik s Bogom”** je molitvenik sa kojim završava izdavanje knjiga. Napiso je knjige raznog sadržaja i širio prosvitu u narodu. Poučio je svoj narod u izdanim knjigama kako da čuva svoju svetu viru, da ljubi svoj rod i od njeg se nikad ne odmetne. Dao je obilnu duševnu ranu svom rodu da osviži po krasnim molitvama kake je ritko po svom sadržaju i lipoti sastavio koji svećenik, prije Antunovića.

Pored dila što ji je izdo u zasebnim knjigama ima i dvi manje novele objavljene u “ Vili” sa temama iz bunjevačkog života. U prvoj pod naslovom “ Svilenka” pokazo je svu pokvarenost u životu plemića tog doba. Oni se nisu ustručavali da unište i sriću porodica svoji podanika samo da udovolje svojim strastima. Božja pravda je pobedila, svi su uzročnici dobili svoju zasluženu kaznu. U drugoj noveli pod naslovom “Nesretna Marija” Antunović osuđuje roditelje koji sile svoju dicu da sklapaju brak iz materijalni interesa jel je on obično nesrićan, što je pokazo kroz istinit događaj kroz nesrićnu sudbinu Marije.

Prosvititelj

Dva dila je ostavio u rukopisu, i to :” Poslednji Gizdarev” gdi oštro napada nemoralni i raskalašni život plemića i sve poroke tog vrimena. Podučava svoj narod i moli ga da bude viran Bogu i svetoj crkvi, da bude samosvistan, da nijedan Bunjevac ne zataji svoju slavensku majku, jer će inače postat grobarom svoje sriće i budućnosti našeg naroda.

U rukopisu je ostalo i delo pod nazivom “Bariša Kitković”. Antunović je dobro poznavao prilike u Bačkoj, pa je virno prikazo raskalašan život plemića, pokvarenost i nasilje činovnika i pohlepu ljudi u nagomilavanju zemaljskog blaga. Piso je i mloge članke za novine u kojima se osvrće na sva važnija pitanja koja su korisna po čoveka. U svim uči svoj narod kako da se vlada da ga ne stigne u životu nesrića koja mu mož donet i potpunu propast.

Antunović je proputovo svu Mađarsku i skoro sve zapadne evropske države i javljao se „Vili” i „Novinama“. U tim dopisima iznosi svoja opažanja. Ivan Antunović je u svoje knjige uno fonetički pravopis i ijekavski govor štokavskog narečja, po primeru Vuka Karadžića i Ljudevita Gaja, i na taj način je raskrstio sa starim pravopisom koji je bio težak i podsićo na nemački i mađarski. Antunović je u ijekavici bio nesiguran pa je u svojim dilima, posebno poznijim, mišo ijekavski sa ikavskim, a tu i tamo i sa ekavskim.

Iz cilokupnog stvaralačkog opusa moralnih nazora i tako proisteklog načina života biskupa Ivana Antunovića bunjevački narod, pa i svi Slaveni su u vrlo značajnom istorijskom periodu, kada se budila nacionalna svist, imali za zastupnika velikog čovika, borca za virska, nacionalna, kulturna i ekonomska prava.

Bezrezervno se posvetio svom prosvetiteljskom poslu iako je nalazio na velike priprike i otpore, svativši da je kucnuo čas da svi Slaveni priuzmu sudbinu u svoje ruke i ostvare svoj vikovni san o jednoj državi, jel je po njemu to bio jedini put da svi južnoslavenski narodi, pa i Bunjevci i Šokci postanu ravnopravni.

Sve što je radio bilo je temeljno i trudio se da bude naučno i potkrepljeno tako da je o poriklu Bunjevaca i Šokaca ostavio najkompletniju istorisku građu. Valja istać da mloga zapažanja i na osnovu nji izvedene ocene su toliko univezalne da ni danas nisu zastarele, što govori o dubini razmišljanja i zaključivanja našeg sjajnog prosvititelja, priporoditelja, rodoljuba i velikog biskupa Ivana Antunovića.

Danas svima koji žele dobro svome narodu riči i poduke Ivana Antunovića tribaju bit uvik prisutne i moraju imat njegov odnos prima narodu i njegovim problemima.

Jednom ričju, i danas je važno da je biskup Ivan Antunović u nama i snama!

Kraj

Piše: Nevenka Bašić Palković

ISTORIJA BUNJEVAČKOG IZDAVAŠTVA

BUNJEVAČKI KALENDARI IZMEĐU DVA SVITSKA RATA

Nakon višegodišnjeg prekida zbog ratnih zbivanja, kalendar Subotička Danica - Danica. Bunjevačko-šokački kalendar sa slikama, ponovo izlazi za 1920. godinu sa naznakom XXXVII godina izlaženja, dakle, kao nastavak pridratne Danice. Njezin prvi urednik i jedan od osnivača, pop Pajo Kujundžić, veliki borac za bunjevačka prava, umro je u Subotici 1915. godine, te je «Danica» sad izašla u izdanju uredništva «Nevena». Saradnici su: Ante Evetović, Ivan Petreš, Ive Prčić, dr Ivo Šercer, a ima i pismica za narod, poslovica i opisa narodnih običaja.

Kada u Subotičkoj Danici za 1941. godinu piše o Paji Kujundžiću kao pokretaču «Danice», dr Matija Evetović navodi: «Tako se (1884. g.) porodi Neven i Danica, kao brat i sela iz jedne te iste zamisli: dvoriti narod, pobuđivat zanimanje za otmenijim svitom». Pop Pajo je još kod osnivanja ovog bunjevačkog kalendara izložio da je to najkorisnija knjiga jer dopire do najsiromašnijih slojeva naroda, a imaju ga i imućnije kuće. On je «Danicu» izdavao i uređivao, a mnoge napise sam je sastavljao. Na prigovore vlasti, pa čak i kaločkog nadbiskupa zbog pisanja u Danici, P. Kujundžić odgovara: «Zato ne znam čemu se prigovara. Možda, zato što i Bunjevci imaju svoj kalendar... Ali Bunjevac ljubi svoj materinski jezik. Kada vidi da ga pojedinci, pa i same vlasti, zapostavljaju, onda je prirodno da će naši listovi i časopisi podići svoj glas u obranu svoga naroda. To je pravo zajamčeno ustavom.» Ove riči i danas istinito i «proročki» zvuče.

Saradnici u Danici bili su: učitelj Mijo Mandić (Seljanin), Stipan Grgić (pseudonim-Krunoslav), kantor Stipan Mukić, fra Robert Kauk, fra Jese Kujundžić (B. Brajanović), Ilija Kujundžić (Gromović), Ivan Evetović (J.Kostalić), Ante Evetović Miroljub, Nikola Kujundžić (Tarkamen), svećenik i pisnik, autor bunjevačkih «budnica» u vrime najveće potlačenosti naroda, zatim fra Mladen Barbarić, Staniša Neorčić, Ive Prčić (I.P. Jablanović), Ferdo S. Kulundžić, Petar Pekić, Ivan Petreš (Čudomil), Lajčo Budanović (Veco Labudić), Blaško Rajić (Sivić), Ljudevit Vujković Lamić, Marija Vujković, Matija Evetović (M. Drević), Kata Prčić (pod pseudonimom Bunjevac) i drugi. Na ove saradnike (za razliku od današnjih) mogle bi da se odnose izrike citirane u kalendaru za 1941. godinu: «Složna braća nove dvore grade, a nesložna i stare prodaju; Sloga od Boga, nesloga od zloga; Što tko čini, sebi čini; Bolje ti je izgubiti glavu, nego svoju ogriješiti dušu; Tuđe poštuj a svojim se diči!»

U Subotičkoj Danici, posli kalendarskog dila, javljaju se umetničke i narodne pisme, narodne poslovice, crtice iz prošlosti i istorije, etnografije i književnosti, iz privrede i poljodilstva, pa čak i prevodi sa mađarskog, nemačkog, francuskog i španskog jezika. Zastupljeni su i radovi književnika: J. J. Zmaja, P. Preradovića, A. Šenoe, V. Nazora, I. Turgenjeva, L. N. Tolstoja, M.Gorkog, Ezopa i drugih. Poslidnja Danica u međuratnom periodu izašla je pod uredništvom popa Blaška Rajića, a u izdanju Matice subotičke za 1941. godinu, kao 58. godište.

Kalendar koji je priko deset godina izlazio u Subotici (1924-1936) nosi naziv Zemljodilski kalendar. Izdavač je bila Zemljodilska kasina, najjača ustanova zemljodilskog staleža kod Bunjevaca, a štamparija Etelke Rajčić. U prvom godištu autori su: Staniša Neorčić, pisnik, Rikard Nikolić, Josip Šokčić, novinar i pisnik, A. Vidaković Božan, koji piše «O razdvoju jednokrvne braće Bunjevaca», a donose se i prilozi o dr Vatroslavu Jagiću, i od Antona Čehova: Radost. Evo stihova iz zemljodilskih pisama S. Neorčića: «Sad je naše zemljodilsko prelo

Ajd u kolo da bude veselo,
Cure, momci, složno poigrajte
Našu pismu složno po pivajte...
A postat će sasvim lipo vrime
Zemljodilac sačuvat će ime
Ostat će mu ime praotaca
Naši stari umni Bunjevaca.»

U trećem godištu Zemljodilskog kalendara za 1926.godinu podnosi se «kronika» Zemljodilske kasine za prithodnu godinu, u kojoj se kaže da se Veliko zemljodilsko prelo održava 22. februara u Gradskom pozorištu, u vrime vašara. Priređivački odbor čine Šime Bašić Palković, Đuka Ivandekić, Jašo Mačković, Marko Vojnić Zelić, Grgo Vukov, Šandor Neorčić i Bela Futo. Vanredna skupština kasine je u aprilu 1925. izabrala Ivana Crnkovića za pridsednika, a narodnog poslanika, Marka Jurića za potpridsidnika Zemljodilske kasine.

Sledeći članak «Bunjevke u Dvoru» potpisala je Mara Đorđević Malagurski pod pseudonimom «Bunjevka», jer je upravo ona 1925. godine povela Bunjevke u Beo-

Mara Đorđević Malagurski

grad, na sveslovenski kostimirani bal, na poziv Kola srpskih sestara. Bunjevke su bile gošće najotmenijih beogradskih familija više dana, a na balu su se pojavile u raskošnim, starim bunjevačkim narodnim nošnjama. Pobudile su veliko interesovanje, a naročito kad su zaigrale bunjevačko kolo i progovorile čistim i lipim jezikom koji su sačuvale u moru tuđinštine, na severu domovine. Sutradan su Bunjevke posetile Narodnu skupštinu, nekoliko izložbi, a onda su u pratnji Mirke Grujić, pridsidnice Kola srpskih sestara u Beogradu, posetile Novi dvor. U pet sati primili su ih kralj Aleksandar Karađorđević i kraljica Marija, koja je gošće pozdravila na engleskom jeziku – privodilac je bila Mara Đorđević, koja je pozdravila kraljevski par u ime bunjevačke delegacije i zamolila da vide malog pristolonaslidnika Petra, što im je omogućeno.

U Zemljodilskom kalendaru za 1928. zanimljivi su članci o otvaranju Bunjevačke prosvetne matice, prve prave bunjevačke ustanove u Subotici (u zgradi današnjeg bioskopa «Zvezda») 1927. godine i o polaganju temelja za spomenik caru Jovanu Nenadu, na trgu u centru grada (na mestu današnje zelene fontane).

U ovom kalendaru objavljena su i književna dila Mare Đ. Malagurski, Vojislava Ilića Mlađeg, Petra Pekića, Veljka Petrovića, kao i ona iz narodne književnosti. Na poslednjih dvadesetak strana svakog godišta reklamiraju se subotičke fabrike, banke, ustanove i uzorna imanja, te se tako saznaju važni lokalni podaci.

PRAVI BUNJEVAČKI kalendar izlazio je od 1934. do 1936. godine u Subotici. U programskom članku: «Zašto izdajemo Pravi bunjevački kalendar» - izdavač Bunjevačko omladinsko društvo – ističe: «Prije oslobođenja kalendar je išao putem sa kojim su išli naši velikani kao: Antunović, Šarčević, Kujundžić, Mandić i mnogi drugi. Ali posli oslobođenja kalendar krene drugim pravcem. Kalendar uređuju ljudi bez stručnog znanja a šta više i bez ikakvih kvalifikacija najviše sa jednim razredom gimnazije. Postojao je i drugi čisto partijski kalendar koji šteta što je i postojao. Eto takve prilike vladaju posli oslobođenja, sve do danas. Ovo je primoralo nas omladince, da izdamo kalendar, koji će služiti u prvom redu nacionalnim interesima Bunjevaca Jugoslovena, a zatim interesima građanstva i seljaštva. Mi nastavljamo rad naših velikana, zajedno sa starijim našim jednomišljenicima. Pozivamo na saradnju sve Bunjevce koji su Bunjevci Jugosloveni a ne Bunjevački Hrvati ili Bunjevački Srbi.» Dalje se najavljuje da će kalendar donositi članke i iz poljoprivrede, stočarstva, pčelarstva, a važan zadatak biće objavljivanje narodnih pripovidaka, koje saradnici već više godina sakupljaju. Vlasnik i urednik kalendara bio je učitelj Mijo Mandić, a saradnici njegov sin Barnaba Mandić (pseud. Zlatko Pripovedač), Balint Vujkov, Marko Peić, Lazar Stipić, Jovan Mikić, Kata Prčić i drugi.

U drugom godištu ovog kalendara, za 1935. godinu navode se sva društva i ustanove koje u tom periodu postoje kod Bunjevaca: Pučka kasina (od 1878), Katolički krug (od 1895), Dobrotvorna zajednica Bunjevaka(od 1919), Subotička matica; Bunjevačka prosvitna matica (od 1924), Bunjevačko momačko društvo i Bunjevačko divojačko društvo (osnovana radi zabave seoske omladine), Bunjevačko omladinsko društvo (od 1928), Jugoslavensko nac. udruženje biskup Antunović (od 1933), Bunjevačko kolo Sombor (od 1924), Bunjevačka čitaonica Čonoplja, Jugoslavenska čitaonica Bajmak; od sportskih klubova ističu se: Nogometni klub «Bačka» od 1901. g, «Bunjevac» - jugosl. šport klub (od 1924) i «Zrinjski» (od 1932).

Između dva rata izašla su još dva bunjevačka kalendara: za 1939. i 1940. godinu Bunjevački kalendar Ivana Poljakovića (u izdanju Prve bunjevačke čitaonice) i Bunjevački kalendar za 1941. godinu koji je uredila i izdala Mara Đorđević Malagurski.

Dr Ivan Poljaković u svojim kalendarima takođe objavljuje narodne pripovitke, poslovice i šale, bunjevačko virovanje, priloge iz zanatstva i zemljoradnje, kao i narodnog zdravlja.

Moto Bunjevačkog kalendara, koji je uredila Mara Đ. Malagurski je «Nek se znade da Bunjevac živi!» i njen uvodni članak – Da se čuje i da se zna! – počinje sledećim uzvičnim rečenicama: «Mi smo Bunjevci! Mi hoćemo da ostanemo Bunjevci! Mi nismo Hrvati! Mi smo bili i ostajemo Bunjevci! Svaka čast Hrvatima, ali mi nismo i nećemo da budemo Hrvati! Hoćemo da čuvamo naše čestito bunjevačko ime, koje smo kroz vikove i pod tuđinskim pritiskom sačuvali, a nećemo da se stidimo svoga bunjevačkog imena, kao što to rade neka naša gospoda!»

Princeza Jelisaveta Karađorđević u bunjevačkoj nošnji

U ovom godištu kalendara, Mara Đorđević donosi skraćenu verziju predavanja koje je održala na Radio Beogradu, 27. oktobra 1940. g, jer je bilo vrlo uspišno. U njemu je obrazložila prošlost Bunjevaca, običaje, glavne osobine, mentalitet i izgled i sve ono što se o Bunjevcima nije znalo. Kalendar je bogato ilustrovan i ima fotografije kraljice Marije, knjeginje Olge i male princeze Jelisavete Karađorđević - u bunjevačkim narodnim nošnjama.

Na kraju kalendara, Mara Đorđević M. daje napomenu o svojim člancima koje je preuzela iz «Bunjevačkih novina», a bili su potpisani kao: M. M, B, P, R. i N. Na osnovu ove beleške proširen je spisak njenih radova koji do sada nisu bili uvršteni u bibliografiju. ■

U prvom broju Bunjevačkih novina objavili smo MEMORANDUM o uzrocima i posledicama političko – pravne odluke o nestanku Bunjevaca i to je bio dokument posmatran sa političkog aspekta. Ovaj put na istu temu ovih dana ponovo aktuelnu, zbog daljeg negiranja bunjevačke samosvojnosti od političke partije Demokratski savez Hrvata Vojvodine objavljujemo tekst profesora istorije Marije Bojanin iz Sombora a to je isti dokument osmotren sa istorijsko – stručnog aspekta.

MEMORANDUM

Piše: Marija Bojanin

Arhivski materijal : INV.BR.369 Arhiv grada Sombora
Memorandum je dokumenat upućen komisiji za razgraničenje između nas i Mađarske, posli Prvog svitskog rata

Malo da se podsitimo godine 1917. i kraja Prvog svitskog rata i svita u prvoj polovini dvadesetog vika.

Nastala situacija posli kapitulacije centralnih sila bila je za neke poražene zemlje teška, a neki su narodi opet stvarali svoje nacionalne države, no sve pod kontrolom velikih sila, na Mirovnoj konferenciji u Versaju. Glavnu rič vodile su Velika Britanija, Francuska, Italija, Japan i SAD.

Ostale zemlje koje su se borile na strani ANTANTE, kao i one koje Nemačkoj objavile rat, ali u rat nisu ušle, najzad one koje su u ratu bile neutralne, podiljene u Versaju u tri kategorije, čiji su pridstavnici davali usmene ili pismene predstavke ali one nisu mogle ni u čemu odlučivati, jer je to pravo isključivo pripadalo onim gore navedenim silama.

Čitav Versajski mir odvijao se u okviru 14 Vilsonovih tačaka koje je pridložio sam Vilson-pridsidnik SAD-a. Sam Versajski mir se odnosio na Nemačku ali je podpisano još nikoliko separatnih mirovnih ugovora koji su se na našu zemlju posebno odnosili. SEN-ŽERMENSKI mir, sa Austrijom i Trijanonski mir sa Mađarskom. Ovaj poslidnji ostavio je u sastavu Mađarske znatan dijo zemalja naseljene Slovencima, Srbima, Bunjevcima i Hrvatima.

Pošto smo svrstani u jednu od kategorija mogli smo poslati pismenu preporuku komisiji u Versaju, a to je MEMORANDUM, koga su sastavili uglavnom:

Dr Radivoj Simonović, lekar iz Sombora i monsinjor Lajčo Budanović, prvi jugoslovni biskup za Bačku sa sidištem u Subatici.

U Bačkom Bregu 16. januara 1919. godine na zboru, uz prisustvo izuzetnih bunjevačko-šokačkih prvaka dr Martina Matića, biskupa Lajče Budanovića, Bariše Mrvičina, Blaška Rajića i drugih, Memorandum je analiziran u osam istorijskih tačaka u kojima se obrazlažu razlozi za pravedno razgraničenje Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca od Mađarske. Ovo su te tačke:

1. Istorijski razlozi,
2. Pravi razlozi,
3. Ekonomski razlozi,
4. Hidrografsko-hidrotehnički razlozi,
5. Etnografski razlozi,
6. Interesi Katoličke crkve,
7. Volja naroda,
8. Strategijski razlozi.

Kada je tako Memorandum sastavljen, tribalo je u traženju dilova naseljenih našim življem, Srbima i Bunjevcima, misli se na Bajski trokut, energičnije nastupat i tražit veću potporu velikih sila, ili kako bi se danas kazalo, tribalo je više lobirat. Memorandum se štampao u somborskoj županijskoj štampariji uz strogo naređenje da se nesmi štampati više od trideset primeraka, a određeno je bilo kome triba slati primerke. Međutim, izgubilo se iz vida da je poslovođa bio pomađareni Nemac, Nandor Birtman i da kao takav oma shvatio značaj Memoranduma. Mađari su došli do odštampanog primerka i proslidili ga kroz budimpeštansku štampu, a imali su od strane Engleza, već dobro uhodan lobi, pa je naš memorandum ostao „Glas vapijućeg u pustinji“ , ali to nije bio slučaj sa razgraničenjem u Baranji, gdi je prota Stevan Mihardžić donekle uspijo korigovati severnu granicu prema Mađarskoj.

Svaka granica je teška stvarnost, razdvajaju se porodice, imanja, navije, običaji, jezik, norme, pa i „legalus“ asimilacije. Taj Trijanonski mir nikome nije lako pao. Mađarska izgubila gotovo tri četvrtine svoje bivše teritorije sa skoro polovinom stanovništva. Evo kako se u Memorandumu objašnjavaju pojedini razlozi:

1.) ISTORIJSKI RAZLOZI:

To je prva glava Memoranduma, zaključuje se odlično poznavanje istorijskih činjenica koje su se dešavale na ovim prostorima. Počinje se sa davnim devetim vikom kada ove dilove posli AVARA naseljavaju slovenska plemena. Dolaskom Mađara u Panonsku niziju nije bilo značajnijeg priliva Mađara u ove krajeve, a naročito posli MOHAČKE bitke 1526. g. iz ovih opustošenih krajeva razbegli su se Mađari, a ostali su samo Srbi, seljaci. Godine 1527. između Subotice, Sente i Segedina konkretno u XVI viku većina stanovništva su Srbi, a naseljavali su i Tompu, Ivanku, Kelebiju, Meljkut, Ludaš i dr. U turskom periodu počela je seoba katolika iz Dalmacije, Bosne i već 1622. godine spominje se prvi put ”parohija Bunjevci u Katoličkoj dijacezi sa starim povlasticama”.

Koncem XIII vika carske komisije iz Beča oduzimale su zemlju od naroda, raštrkane Srbe i Bunjevce su naselili u velika sela, zemlju njihovu su carevi poklanjali grofovima i mađarskim baronima.

Da bi narod koliko toliko umirili načinili su od Sombora, Subotica i Baje slobodne kraljevske varoši.

Revolucija - 1848. Dolazi do intenzivne mađarizacije, pa za vrime Bahovog apsolutizma dolazi do germanizacije, pa opet posli 1870. ponovo mađarizacija, naročito kroz crkvu i školstvo i užasno ekonomsko potiskivanje Srba, Šokaca i Bunjevaca od strane države i državnih činovnika. Tada se mnogi seljaci iseljavaju u Ameriku.

Od 1900. g. državna zvanja dobijaju samo Mađari i poneki pomađareni Nemac. Srbi, Šokci i Bunjevci nisu mogli ni pedlja zemlje dobiti, nego naprotiv oteli su im i ritove i livade i šume. ”Molimo da se nepravda ispravi, tražimo ceo Bajski trokut jer se pored sve mađarizacije tu ni danas nema ni jedna trećina Mađara.”

Iz ove prve glave memoranduma vidi se da su sastavljači dobro poznavali istorijske prilike u ovim krajevima.

2.) PRAVNI RAZLOZI

Sombor kao centar Bačbodroške županije triba da nastavi pravni kontinuitet u administraciji i pravosuđu. Kontinuitet bi se održao najbolje onda, kada bi cila okružna administrativna jedinica nama dodoilala, dakle Bački i Bačalmaški srez. Sirotinjski novac iz svih opština ove županije rukovao bi se kumulativno u centralnoj blagajni u Somboru. Ako bi jedan deo županije bio ocepljen onda će biti teškoća oko razgraničavanja sa centralom i sa onim zavodima koji ostanu priko granice. Isto tako će biti zamršeno razgraničavanje i sa sudskim depozitima, sa zvaničnim spisima, gruntovnicama, katastarskim i poreskim zvanjima.

No kad već mirovna konferencija našla za pravedno da našoj Kraljevini prizna pravo na cilu županiju moramo moliti da bar opštinske jedinice ostanu u cilosti jer bi nas deoba čak i pojedinih opštinskih atareva dovela do takvog haosa iz koga se decenijama ne bi smo ispleli.

Pošto se katastarski listovi i mape ne mogu diliti, otcepljenje jednog dila hatara značilo bi ostaviti taj deo bez važnih dokumenata. Veliku teškoću prouzrokovala bi deoba zajedničkog opštinskog imanja, sirotinjskih, školskih, mirovnih i crkvenih fondova. Otuda opravdana naša molba, da severna granica ide sa severnom granicom hatara Subotičkog, severnom granicom hatara Aljmaškog, Mađaraša, Kaćmara, Riđice, Đurića i Santova.

3.) EKONOMSKI RAZLOZI

Subotica i Sombor su dva glavna ekonomska i trgovačka centra u Bačkoj a zaostaje Baja. Svi proizvodi od poljoprivrede, zemljoradnje a posebno od voćarstva i vinogradarstva, prodavali su se priko Subotice i Sombora. Komunikacije, putevi i železničke pruge građeni su tako da više povezuju Sombor i Suboticu. Samo Sombor ima sedam železničkih prodavaca. Ako se bajski trokut otcepi od naše države će morati tražiti nove pijace, a naše varoši će izgubiti veliki deo svoje ekonomske zaleđine.

„Slavna komisija treba da uzme u obzir, osobito zbog toga što grani-

ca koja je zacrtana u većini sela rastavlja seljake od svoje zemlje, na primer od Subotice se odseca 40.000 jutara. Na toj zemlji nema seljaka ni mađarskih sela, već je to sve zemlja Srba i Bunjevaca, Subotičana.

Na tih 40.000 jutara zemlje nalaze se salaši Subotičana i imanja grada Subotice a komisija nemože privatna imanja Srba, Bunjevaca i varoška imanja oteti i dodiliti Mađarima. Sa gradom Suboticom mora i cili gradski teritorijum ostati...“

Selo Kaćmar bezuslovno triba da pripadne nama ne samo zato što u njemu nema Mađara, nego zato što većina hatara po graničnoj liniji Pariskoj ostaje na našoj strani, pa nemože narod živeti bez zemlje.

Slična je situacija i sa selom Riđica. Santovo triba nama da pripadne jer je tu pustara Karapandža sa 9000 jutara zemlje. Pustara pripada hercogu Fridrihu, ozloglašenom vojskovođi iz Prvog svitskog rata, koji je vršio zlodela u okolini Šapca. To je minimum od minimuma što mi moramo da tražimo.

4.) HIDROGRAFSKI I HIDROTEHNIČKI RAZLOZI

„Našoj državi pripada kanal Franje Josifa I koji prolazi kroz Bačku od Bezdana do Bečeja i ogranak tog kanala od Malog Stapara do Novog Sada. To su interesi Engleza kao kreditora. Vama triba da pripadne kanal od Baje do Bezdana jer ovi kanali čine jednu hidrografsku celinu“.

Zatim se govori o Akcionarskom društvu „Francis Canal Co“, koje je osnovano 1870. i uglavnom većinskim engleskim kapitalom. Ovo društvo je o svom trošku dalo iskopati kanal od Baje do Bezdana, koji hrani Francov kanal vodom a dobilo je pravo plovidbe Franc Josipovim kanalom i 2863 jutra zemlje na eksploataciju. Kanal Fr. Josifa od Bezdana do Bečeja je dug 118 km., a od Stapara do Novog Sada se govori o vodostaju kanala, sistemu pumpi i odvodnjavanja i navodnjavanja pa ako se sistem izdeli neće funkcionisati jer Mađari neće biti zainteresovani ako ne koriste Franc-Jozefov kanal. Pumpe, održavanje ograde sve bi bilo ugroženo. Zatim i zadruge pokraj kanala koje brinu o nasipima, odvodnjavanju, navodnjavanju, čine plodnim i korisnim zemljište koje su pre rata bila močvarna i nekultivisana područja. Zadruge od Baje do Bezdana čuvaju oko 700.000 jutara od poplava. Osim toga na toj teritoriji je puno poseda Srba i Šokaca na primer, Jovana Stajević ima 430 jutara, Milutin Aćimović 514, Andrija Kalenić 347, Franjo Kesejić 181, Ante Pavković 658, Toma Praktatu 1638, Jovan Krošić 594, i tako dalje.

Zato bi tribalo da cilo podvodno podunavlje pripadne našoj državi kako bi cili sistem funkcionisao kako triba.

5.) ETNOGRAFSKI RAZLOZI

Na ciloj spornoj teritoriji bajskog trokuta, ima samo pet mađarskih sela i to Dautovo, Baračka, Batmonoštor, Serelemu i Mađaš. Do 1720. godine ta sela su bila čisto srpsko-bunjevačka. U Bajskom trokutu ima deset bunjevačkih sela u kojima su Bunjevci ili u većini ili u većini u odnosu na Mađare a to su:

Gara, Vaškut, Čavolj, Bikić, Sentištvan, Gornji Sentištvan, Kaćmar, Mateović, Riđica i Santovo. Postoje još dva sela sa nemačkim življem Čatalja i Kunbaja.

„Pošto komisija ima zadatak da pomogne osloboditi Srbe od Mađara triba cili Bajski trokut nama da da. Za ljubav pet manjih mađarskih sela nemože komisija drugih dvanaest sela mnogo većih da da Mađarima samo ovi da budu zadovoljni. Od sedam sela koje leže na zacrtanoj granici samo jedno je Mađarsko Mađaraš. Selo Kunbaja je nemačko-bunjevačko i nema nikakvih razloga da se dodeli Mađarskoj. Selo Aljmaš je starinom srpsko a sada većinom nemačko ali Bunjevaca ima mnogo više nego Mađara, treba da pripadne nama i cilo silo i cila hatar. Selo Kaćmar je stanovništvom čisto Srpsko selo, sada ima dosta Nemaca. Kaćmarci su još pre deset godina tili da pređu u pravoslavnu viru ali su Mađarski žandarmi blokirali selo i osujetili taj čin. Selo Riđica i severni deo toga hatara triba nama pripasti. Sličan slučaj je i sa selom Santovo, u Parizu nisu znali za događaje iz 1899. a ni da u tom selu živi dvi trećine Srba.

Severni deo subatičkog atara naseljen je Srbima i Bunjevcima i nemože pripasti Mađarima. Ali ako komisija dodili Mađarima Mateović, Bikić, Sentištvan, Čavolj, Čatalju, Vaškut i SentIvan onda smo izgubili mnogo našeg naroda Srba i Bunjevaca koji su u tim selima apsolutna većina“.

6.) INTERESI KATOLIČKE CRKVE

Kaločka i Bačka nadbiskupija odlaskom Turaka krajem XII vika, spajaju se u jednu sa sedištem u Kaloči. Po demarkacionoj liniji opet su podiljeni na dva dila. Nadbiskupija ima vlastelinstvo od 58.000 jutara. Od toga 15.000 jutara je oko Bača a 16.000 jutara u Bajskom trokutu većinom oko Sentištvana i severno od Baje. Ako se Bajski trokut otcepi otpala bi 16.000 jutara oko Bača. Podila ni malo nije nepravedna. U Kaločkom dilu Bajskog trokuta bilo bi 80 župa i 155 svećnika a imali bi svega 15.000 jutara oko Bača. Gornji kaločni deo dobio bi neizmerno mnogo a drugi dio bi ostao odviše siromašan. Nova biskupija bi imala materijalnih problema oko izdržavanju bogoslovije, dečačkog semeništa, ubožišta siromašnih i iznemoglih svećnika, kongregacije redovnica koje imaju 22 samostana i 5 građanskih škola i dva sirotišta. Sa ovako malo poseda jasno je da bi nova biskupija imala znatnih materijalnih problema. Usled toga jasno je da interesi Katoličke crkve, manastira i veroispovednih škula, zahtev je da se cili Bajski trokut i njina 16.000 jutara vlastelinskog poseda pripoji Jugoslaviji.

7.) VOLJA SAMOG NARODA

Svi Šokci i Bunjevci koji sačinjavaju više od jedne trećine u Bajskom trokutu hoće da pripadnu pod našu državu što su više puta i manifestovali. Spominje se Santovo iz 1899. g. Bunjevci u Kaćmaru su izrazili želju istu ali intezivna mađarizacija vršila se preko Crkve. Svi Srbi, Šokci i Bunjevci u Bajskom trokutu žele nama da pripadnu a to dokazuju i mnoge deputacije koje su bile u Beogradu i molile da se na mirovnoj konferenciji uvaže njihove želje. Pa čak je i u Pariz išla deputacija Bunjevaca da i tamo opravda svoje zahteve. Slične težnje ispoljavali su i Nemci i Jevreji u Baji. Mirovnoj konferenciji i komisiji za razgraničenje nemože biti zadaća da tri četvrtine naroda protiv njegove volje i želje preda Mađarima da ih pomoću jedne četvrtine i dalje terorizira i mađarizira.

8.) STRATEŠKI RAZLOZI

Mađarska je teško prihvatila Trijanonski mir i kao i Nemačka spremala se za novi rat. Mađarska je preživljavala ozbiljnu političku krizu, grof K. Karolj prepušta vlast Beli Kunu, socijalisti koji pod uticajem Oktobarske revolucije, uvodi Mađarsku socijalističku republiku. Odmah po tom na jugu Mađarske stvara se jezgro kontrarevolucije na čelu sa Nikolom (Miklošom) Hortijem. Šta je mađarski narod preživljavao samo su oni znali.

U „Memorandumu“ se predlaže da bi idealna granica bila ona koja je najkraća, a to je prava linija povučena od Dunava više sela Sentištvan ravno na istok do reke Tise ispod Segedina. Svaka druga granica ne bi bila tako kratka, bila bi iskrivljena, teža za odbranu pa i to je razlog da nama pripadne Bajski trokut. Ako ne bude tako, severna granica bila bi povoljnija za Mađare, osobito ako im ostaju železnička pruga i most na Dunavu. Cila severna granica oko 60 km. Na ovom dilu bila bi otvorena pusta. Subotica je previše blizu granice a posebno pruga Subotica-Sombor. Ako Mađari dobiju Bajski trokut i most na Dunavu, nama će ostati dosta nepovoljan teren. Sa ovakvim granicama kao što su skicirane u Parizu, stanje nam je vrlo teško i bolno u svakom pogledu.

Ovo sigurno nije jedini „memorandum“ koji je upućen Pariskoj mirovnoj konferenciji, ali velike sile odlučuju pa je ugovor između svih savezničkih sila i Mađarske zaključen u Trijanonu 4. juna 1920. godine. Nova granica između Kraljevine SHS i Mađarske bila je utvrđena po sledećoj liniji :

Od kote 313 ka istoku- severoistoku pa do tačke na tok Kiđoša odprilike na trećem kilometru, istočni- jugoistočno od stanice Bač-Mađaraš. Linija koja će se povući na terenu, prolazi između mesta Herceg Santovo i Bereg pa zatim ide glavnim tokom Kiđoša no obilazeći selo Riđicu. Odatle na istok- severoistok pa do tačke koja će se odrediti na rukavcu Tise otprilike na petom kilometru istočno- severoistočno od stanice Horgoš. Granična linija će se provući na terenu, tako da na terenu prolazi južno od Kunbaje, da seče železničku prugu Subotica-Bačalmaš od prilike 1500 metara istočno od stanice Čikerije. Granica prolazi severno od Horgoša i njegove železničke stanice a južno od Reske i odatle ka jugo- istoku pa do Tise itd...

Izgubili smo Bajski trokut, jer na merodavnim mistima nisu bili dovoljno spremni da diplomatskim putevima odbrane svoje zahteve. Mađarska aristokratija je bacila basnoslovne sume novca na tuđu štampu kako bi izazvala simpatije tuđih naroda za sebe. Grof Aponji se posebno založio kod Engleza pa su Mađarski interesi branjeni čak i u Londonskom parlamentu. Gubitkom Bajskog trokuta našoj naciji zadan je težak i nepreboljeni udarac.

ZAKLJUČAK

Granica je jedna mehanička linija koju je izmislio i stvorio čovek, protiv drugog čoveka, neznajući koliki je greh načinio ljudskom rodu, dostojanstvu i samoj civilizaciji.

Pojam „granica“ uvik izaziva nelagodnu jezu, kod svakog čoveka, sputava njegovu slobodu kretanja, razdvaja porodice, rođake, stvara nedoumice, duševne rascepe i traume, i uvik se ljudi pitaju šta se dešava sa one strane granice, pa onda nije ni čudo što se sa velikim zakašnjenjem neko sitio i Evropske Unije i bar na privid uklonio prepreke što se zovu granice. Pa onda da li je opravdano da svi priželjkujemo EU.

SA PROMOCIJE KNJIGE U IZDANJU BUNJEVAČKE MATICE

„MENI SALAŠ BILI FALI“

Kogod još uvik voli salaše

Puno je ljudi na ovim našim prostorima koji potiču sa salaša, samo što su jedni to zaboravili, al ima, istina i oni koji su ponosni na svoje poriklo.

Gabrijela Diklić je rođena na salašu nedaleko od Subotice koji se, kako ona kaže „bilio na zelenoj čoji ravnice“. Već više od trideset godina živi u varoši, al kad su iz duše progovorila nostalgična sićanja, rođena je zbirka poezije „Meni salaš bili fali“. S namirom da ovu zbirku približe čitaocima, članovi Bunjevačke matice osmislili su prigodan poetsko-muzički program.

S tim programom našli su se 19. februara u Svetozaru Miletiću. Stihove su kazivali autor, Gabrijela Diklić, dramski umetnik Mihajlo-Mika Jančikin i recitator dičje poezije Nataša Njegomir. Stare bunjevačke i nove pisme koje je na Gabrijeline stihove komponovao dr Josip Stantić, izveo je tamburaški ansambl „Sledbenici Pere Tumbas – Haje“ sa solistkinjama Tamarom Babić i Svetlanom Milodanović. Goste je u ime domaćina - Kulturno umetničkog društva „Lemeš“ pozdravio stručni rukovodilac Stipan Budimčević. Na astalu je gorio lampaš, a stihovi i zvuci tamburice vratili su nas u dane ne tako davne prošlosti. Po kojoj nesakrivenoj suzi reklo bi se da je mnogima te večeri falio bili salaš.

Posli samo nedilju dana sličan program održan je u Bajmoku. Bunjevački kulturni centar, na čelu sa pridsidnicom Lizom Vuković i potpridsidnikom Brankom Pokornićem, domaćinski je dočeko goste, a salu Kulturno prosvetnog društva „Jedinstvo-Eđšeg“ ukrasio je brojnim detaljima koji podsićaju na kadgodašnje vrime salaša i lampaša. I kad je na kraju ugašen lampaš, učesnici su ispraćeni tapšanjem od srca, cvićom i prigodnim darovima. Otpivana je i po koja pisma pride.

Tako su prošle dvi nediljne večeri u dva bačvanska sela. ■

Marija Horvat

Diklićeva čita pesme

Nataša Njegomir

Pevaju Tamara Babić i Svetlana Milodanović

Kompletna ekipa za potpun doživljaj

MANIFESTACIJE BUNJEVAČKE novine

Prikaz starog običaja

Antun Letić - Nune sa orkestrom „Biseri“

Bilo je teško izabrati najlipšu

DOM ZANATLIJA KRAJOM FEBRUARA BIO JE DOMAĆIN ŠESTOG BUNJEVAČKOG DIVOJAČKOG PRELA

IZABRANA JOŠ JEDNA NAJLIPŠA PRELJA

Bunjevačko divojačko prelo održano je, po šesti put, u subotu 25. januara u Domu zanatlija. I pored sniga koji je pritio da zatrpa varoš, sva mista u sali bila su popunjena. Na početku programa posetioci su imali priliku da vide skeč o kadgodašnjim prelima. Ovaj potez organizatora propraćen je aplauzima posle svake duhovite izjave “tipičnih Bunjevaca” koji su glumili u skeču. Pored obilužavanja prela, ovaj događaj je poslužio za obilužavanje deset godina od osnivanja KUD “Bunjevka”.

- Samim tim što se prelo dešava u znaku jubileja desetogodišnjice KUD “Bunjevka”, mi smo se potrudili da ga maksimalno dobro organizujemo. Program će biti vrlo bogat, a u okviru dramske sekcije vidili ste skeč koji triba da pridstavi kako su ljudi na prelu šlingali, štrikali i pivali i na osnovu čega mi to danas radimo - kazala je za Bunjevačke novine Kata Kuntić, pridsidnik KUD “Bunjevka”, koji je bio organizator prela.

Šta je lipše, nošnja il divojke

Najlipša prelja Marijana Kuntić

Tanja Mačković, Marijana Kuntić i Laura Makarev

- Sve do ponoći, do kad će program trajati, pripremili smo izbor najlipše prelje, naravno, najboljeg igrača u sali od gostiju koji su ovde prisutni, a biće i šaljiva pošta. To je jedan običaj od ranije, a ne smimo zaboraviti fankijadu. Inače, taj običaj smo sami osmislili - završava Kata Kuntić.

Gosti su tokom cile večeri uživali uz zvuke tamburica, harmonika i kontrabasa orkestra “Biseri”, a uz njiovu muziku kokice, kuvani kukuruzi, fanki i bunjevačka krumpirača imali su još bolji ukus. Sa mikrofonom u rukama, Antun Letić - Nune zabavljao je goste, koji su sa oduševljenjem saslušali svaku pismu i sa nestrpljenjem čekali sledeću. Još jedan čovik sa mikrofonom bio je Zoltan Baka, ali u svojstvu voditelja programa. On je za naše čitaoce objasnio kako funkcioniše cio proces od prijavljivanja divojaka za najlipšu prelju do izbora.

- Cure se mogu same prijaviti za najlipšu prelju, a ima i toga da gosti prijavljuju cure. Ove godine ih ima pet u konkurenciji, a na osnovu glasanja vidićemo koja će pobediti.

Na ovom bunjevačkom divojačkom prelu moglo se, kao i obično, viditi tušta fotoreportera, snimatelja i novinara, a to je bio dodatni motiv za sve one koji su učestvovali u nekom od brojnih takmičenja te subotnje večeri u Domu zanatlija. Gosti su tokom čitave večeri slali šaljive dopisnice u okviru šaljive pošte, a najviše ih je poslala Ruža Evetović i samim tim postala pobednik. Miroslav Vujković, koji se već dugo bavi folklorom, proglašen je za najboljeg igrača u sali.

Na kraju, ostalo je još da se pribroje glasovi posetilaca za najlipšu prelju. Treće misto osvojila je Laura Makarev u haljini od svile staroj 100 godina. Drugo misto pripalo je Tanji Mačković koja je nosila haljinu sa bilim šlingom starim 80 godina. Konačno, najlipša prelja šestog bunjevačkog divojačkog prela je Marijana Kuntić, sa novom svilom u zlatovezu.

N. B.

Svi su se dobro zabavljali

A ovo su fanki

Štand NIU „B.I.C.“

I SUper TV na sajmu

NA NOVOSADSKOM SAJMU U HALI «MASTER» 16. MARTA OTVOREN 5. SAJAM MEDIJA

BUNJEVAČKI INFORMATIVNI CENTAR IZLOŽIO SVOJA IZDANJA

Učešće na sajmu uzelo je veliki broj elektronskih i štampanih medija, agencija za oglašavanje i marketing, proizvođača i distributera opreme i drugih čije je poslovanje u kontaktu sa medijima i oglašavanjem.

Na ovogodišnjem petom sajmu medija u Novom Sadu među izlagačima su se po prvi put našle i „Bunjevačke novine“ koje su prikazale osam dosadašnjih mesečnih izdanja. Osim svog mesečnika, Bunjevački informativni centar izložio je i publikaciju „Bunjevački običaji“ – izdavački prvenac čija je tematika zasnovana na narodnim običajima i tradiciji. Sva izdanja Bunjevačkog informativnog centra izložena su među ostalim izdavačima novina na jezicima nacionalnih manjina u Vojvodini koje finansira Pokrajinski sekretarijat za informisanje.

„Kao protivnik svake vrste zatvaranja, odmah na početku otvaram 5. sajam medija“ – izjavio je Ljubivoje Ršumović, pesnik i televizijski stvaralac čije su reči „fazone i fore“ ostavile pečat na proteklih 20 godina televizijskog programa u našoj zemlji. Ršumović je prisutnim gostima postavio pitanje: „Da li su mediji svesni koliku moć imaju?“ – da bi zatim ukazao kako je „sloboda medija robovanje demokratiji“ uz objašnjenje da kada se izborimo za slobodu postajemo njeni robovi. „Ako nemamo mašte da slobodu učinimo zanimljivom, onda smo opet u ćorsokaku.“ – naglasio je poznati pesnik. O značaju medija Ršumović je naveo i primer da je Arhimed tražio polugu da pokrene svet, jer tada nije imao novine, radio ili televiziju. „Danas svet pokreću mediji. Zbog toga mediji moraju da rade dobro i kvalitetno i da ličnim primerom nauče narod da radi“ – zaključio je Ljubivoje Ršumović.

Ljubivoje Ršumović

Peti sajam medija je, zahvaljujući impozantnom broju štampanih i elektronskih medija, privukao i veliki broj posetilaca. Priliku da se pokažu iskoristile su i agencije za oglašavanje i marketinške agencije, proizvođači opreme za medijske kuće i internet provajderi. Pored domaćih izlagača, na sajmu su učestvovali i mediji i kompanije iz Bosne i Hercegovine, Mađarske i Slovenije, koji su doprineli prezentaciji najnovijih dostignuća u oblastima medija i informisanja.■

A. Kokeza

MILORAD ĐURIĆ, POKRAJINSKI SEKRETAR ZA INFORMACIJE

OBIŠAO SAJAM MEDIJA U NOVOM SADU

Tom prilikom učestvovao je na Tribini pod nazivom “Pokrajinski radiodifuzni servis u službi građana”, koju je organizovalo Nezavisno društvo novinara Vojvodine.

Novi Sad, 17. mart - Pokrajinski sekretar za informacije Milorad Đurić obišao je danas 5. Sajam medija u Novom Sadu. Tribini su prisustvovali, pored Milorada Đurića i profesor žurnalistike na Filozofskom fakultetu u Novom Sadu, dr Dubravka Valić, profesor političkih nauka u Beogradu Rade Veljanovski i koordinatorka manjinskih nacionalnih saveta Ana Tomanova Makanova.

Ideja formiranja javnih radio-difuznih servisa ima za cilj odvajanje “državnih” medija od uticaja vlasti, istaknuto je na početku tribine i konstatovano da je u Srbiji još uvek primetan uticaj vlasti na RTS.

Pokrajinski sekretar za informacije Milorad Đurić podsetio je prisutne na početke procesa transformacije RTS u radio-difuzni servis i rekao da je deobni bilans sačinjen još 2003. godine, ali da sve do danas Vlada Srbije nije prihvatila. Čitava procedura je ponovo pokrenuta, a deobni bilans ponovo je sačinjen po tripartitnom sistemu, u kome učestvuju RTS, Vlada Republike Srbije i pokrajinska administracija. Da bi se u potpunosti sprovela deetatizacija medijskog prostora u Srbiji, potrebno je, najpre, ispoštovati zakonske propise vezane za javne servise, a nakon toga, ustanoviti javno preduzeće koje bi vodilo računa o predajnicima, kao i o celokupnoj emisionoj tehnici. Đurić je rekao da je raspisan konkurs za upravne odbore i programski savet što će u velikoj meri doprineti i kvalitetnijem programu elektronskih medija. Đurić je istakao da je potrebno da se utvrdi položaj Vojvodine, kao specifične multietničke, multikulturalne i višejezičke sredine, u Radiodifuznom savetu, jer je javni servis temelj svake medijske slike u svakoj zemlji.

Dubravka Valić i Ana Makanova Tomanova konstatovale su da je tokom poslednjih pet godina “povučeno nekoliko loših poteza”, tako da se u RTNS i dalje intenzivira folklorni sadržaj emisija, na uštrb kulturno-obrazovnog i dramskog programa, a spoveden je i nekritički socijalni program među zaposlenima. Stoga, RTNS danas karakteriše nedovoljno edukovan novinarski kadar. Istaknuto je da je program radija i televizije jedini program dostupan svima, te da se preko institucije RTVNS-a u potpunosti i na pravi način i javno neguje kultura, tradicija i književni jezik svake nacionalne zajednice koja živi na ovim prostorima.

Rade Veljanovski je konstatovao da je naša zemlja, tokom godina tranzicije, najmanje ulagala u javni servis u odnosu na ostale zemlje bivše Jugoslavije, te da je potrebno mnogo truda i ulaganja u potpuno i novo kvalitetno oživljavanje našeg medijskog prostora.■

Savremena tehnologija na sajmu

DR JOSIP STANTIĆ, PRVI ČOVIK „SLEDBENIKA PERE TUMBAS HAJE“

BIO U SVATOVIMA I UPOZNO HAJU

Hajina škula se nalazila u zgradi iznad dućana «Borovo».

Josip Stantić je 1949. godine imo 13 godina. Bio je s mamom u svatovima, a tamo je sviro stari pridratni orkestar pri Sokolskom društvu čiji je kapelnik bio Pere Tumbas Hajo. U tom orkestru sviro je i Nikola Milunović – Remuš koji je primetio da mali Josip stalno gleda tamburaše i kazo mu da mož učit svirat tamburicu ako želi. Već sledeće nedilje sagovornik naših novina je imo tamburicu i prvi čas kod Remuša. Brzo je napridovo i prišo kod Haje da nastavi dalje učit. Hajo je bio nastavnik kursne škule za tamburu koju je osnovala Muzička škula i Kulturno-prosvetna zajednica. Tako je Josip sa 13 godina bio najmlađi polaznik, kojeg je Hajo baš zbog tog i primio sa puno poštovanja. Inače, sa svakim đakom je posebno radio. Kad je Josip pošo u sridnju škulu uveliko se družio sa Hajom, svraćali su u „Spartak“ gdi su svirali najbolji tamburaši u to vrime, Miloš Veliki i Mali.

- Obično nam je stiglo piće na naš astal - kaže Josip i dodaje - Hajo je bio cinjen pa su i mene uvažavali.

Posli završene trogodišnje Hajine škule koja se nalazila u prostorijama tadašnje Subatičke filharmonije u zgradi iznad «Borova», kad je Josip imo 16 godina primljen je u tamburaški orkestar K.U.D.Ž. „Bratstvo i jedinstvo“, čiji je kapelnik bio Hajo. Svi su ga zvali „mešter“. Tamburaši su imali tegecka odila, bilu košulju i jednake poše. Godine 1959. izdaju Hajo i Josip knjižicu sa notama i tekstovima „Noć na Paliću“. U Hajinoj bijografiji piše da je taj nadimak dobio njegov dida koji je bio gajdaš i podvikivo: «Haj-haj». Doktor Josip Stantić kaže da za te godine - od 1949-1967. nikad nije čuo Haju da je opsovo jel da je povisio glas na koga god.

Početkom oktobra 2001. godine, po ideji sad već pokojnog Antuna Katančića, poznatog sportskog radnika Subatice koji je sa Hajom sarađivao u Sokolskom društvu, a u okviru Festivala Bunjevačkog stvaralaštva, organizovan je memorijal u čast 110 godina od rođenja Pere Tumbas Haje. Za tu priliku skupilo se 12 tamburaša i održalo tamburaško veče uz učešće vokalnih solista.

- Okupili smo se samo za tu priliku, al su nam pridložili da nastavimo pod imenom „Sledbenici Pere Tumbas Haje“ – kazo je doktor Stantić koji je sve do nedavno upravljo tim ansamblom. Sad se povuko.

Za ove godine dosta tamburaša se prominilo u ansamblu, pa i solista. Doktor Josip Stantić (70) rado divani o Haji i sića se lipih trenutaka provedeni sa tamburašom, legendom, umetnikom - Hajom.■

Marija Horvat

Josip Stantić i Pere Tumbas Hajo (1952. god.)

EMIL MERKOVIĆ SE DRUŽIO SA HAJOM

PRIJA 70 GODINA

Emil Merković (87) je naš Subatičanin koji je takođe učio svirat kod Haje. Sa svojom Katicom u braku puni 66 godina i srićan je bio kad sam pokucala na vrata na adresi Zadarska 7. I opet pripovitka o tamburici i Haji iz 1935. i 1936. godine. Emil je imo dva časa nediljno u „Bunjevačko-momačkom i divojačkom kolu“ u Harambašićevom sokaku, priko od „Mladosti“. Svi su lipo učili i svirali, al je došo rat i više niko nije sviro. Hajo je bio dobar učitelj. Znao je, kaže mi čika Emil, da raštima tamburicu, a đak je moro sam naštimat. Ako nije znao, znači nije imo sluh. Doneo je Hajo note iz Pešte - to je bio tango, valcer, fokstrot, naravno sve sa notama za tamburu.

Bilo je u ono doba bogataša, pa su organizovane večere uz tamburaše u kafani „Popov“ (današnji «Simpo»). Najstariji đak je imo 19 godina, a ostali su bili mlađi. U zarobljeništvu je Emil osto brez prsta i nije više sviro. Tambure su inače bile iz «Momačkog kola», bile su uzajmljene, a ko je želio mogo je kupit. Ako je bilo prelo, sviralo se, a bilo je i fanaka. Podsitio nas je Emil kako se u njegovo vrime išlo po korzi. Išlo se prvo duž korze pa se na kraju okrenilo i ponovo išlo, al sad na drugu stranu. Sića se on i cura obučeni u bunjevačko ruvo. Bile su to lipe svile. Na korzi se obično vidilo koja cura je gazdačka. Ponovo se kroz divan vraćamo na Haju. On nije dozvolio da ti štogod ne razumiš. Dotle se učilo dok se nije naučilo.

Od društva sa slike samo su Emil Merković i Bela Opčić još živi. A dok su oni živi, u njima i nama živi legenda Pere Tumbas Haje. Emilova omiljena pisma je bila „Stari Ciganin tužnu pesmu svira“. Pogledo je svoju ženu Katicu i kazo: „ Sićaš se, mi stanemo na vrata od kafane do kafane, a Cigani oma sviraju?“ Nije se sitila.■

Marija Horvat

IŠO HAJO I U TAVANKUT (3)

Jedna kajdanka već u raspadanju čuva se kao uspomena na njeg

Stipan Vujić-Pićo, član tamburaškog ansambla „Sledbenici Pere Tumbas Haje“, isto se sića onih lipih dana provedenih sa Hajom uz tamburicu. Pićo se u divanu rado vraća u 1958. i 1959. godinu kad je Hajo dolazio u Tavankut i kad je on sa svojih 17 godina učio note i sviranje u tamburicu.

- Nediljom prijapodne, vozom iz Subatice u Tavankut, dolazio je naš poštovani učitelj i majstor na tamburici - kaže Vujić.

U Osnovnoj škuli „Matija Gubec“ u Tavankutu direktor je bio Stipan Ivić, on je okupio one koji su tili naučiti svirati tamburicu, kontru, primu. Naš sagovornik, od te daleke 1958. godine, stalno kontru svira.

- Mi ništa nismo plaćali Haji, a dal je škula štogod plaćala - Stipan ne zna.

Obično je Hajo nediljom posli podne ostajo u „Đukinoj bandi“ u Tavankutu i sviro do sutradan. Jedna kajdanka sad već u raspadanju čuva se ko uspomena na Haju. Tu su početne note pisane Hajinom rukom. Stipanov brat Grgo je odlazio 1955. godine kod Haje kući da uči da svira bas, kojeg i danas svira u ansamblu. Marko Benčik (Makelja) i Stipan Baraković-Barak takođe su svirali kod Haje i kažu za njega da je bio skroman, svakom je pomogo. Poštivali su ga Bunjevci al i Cigani, jel Hajo je i nji učio. Na kraju divana Stipan je dodao da je 1963. godine, posli vojske, sviro u K.U.D.Ž. „Bratstvo Jedinstvo“ sa Hajom. Pisme koje su rado pivali bile su „Subatice, varošice bila“ i „Sunce zađe iza vinograda“.■

Marija Horvat

HOROSKOP ZA APRIL

Priprema: Dragan Tovarišić

OVAN: Imate osićaj da ste blizu velikog poslovnog uspiha, al do njega još uvik ne dolazite. Morate se štogod strpit, bar do prid kraj miseca, jel osićaj vam je ispravan. Tribate poklonit emotivnom partneru tušta više pažnje i topli osićanja.

BIK: Fajn ste raspoloženi, a vaše poslovne ambicije i aktivnosti kreću se u pravcu inostranstva el politike. Čuvajte se privare partnera, jel bi vas ovaj put mogo ufatit na dilu, šta svakako ne bi želili čerez tog koliko vam pridstavlja.

BLIZANCI: Vi naprosto ne možte mirovat ni jednog trenutka, a čerez tog šta ste prilično umorni postajete nervozni. Možte očekivat pomoć prijatelja. Emotivni partner vam priprema iznenađenje, šta bi vas moglo tušta osvižit i popravit raspoloženje.

RAK: Na radnom mistu želite zablistat i spremni ste na maksimalna odricanja od sebe kako biste do uspiha i došli. Ljubavna situacija se stabilizuje i sad vidite kako ste neopravdano brinuli za sudbinu veze.

LAV: Marljivo i s ljubavlju obavljate svoje poslovne aktivnosti, pa ni uspih ne izostaje. Ako imate posla sa inostranstvom možte postić tušta. Time je vaše raspoloženje na visokom nivou, a razlog mož bit i to šta ste se žestoko zaljubili.

DIVICA: Pokušavate napravit preokret na poslovnom planu, ne srljate pošto-poto doć do uspiha i mnogo objektivnije posmatrate situaciju. Time ostavljate više vrimena za emotivna zadovoljstva.

VAGA: Došlo je vrime za naplatu svi propušteni šansi i za konačnu realizaciju svoji ideja, posebno kad su u pitanju kreativni poslovi i poslovi vezani za javnos. Emotivnom partneru ne odgovara šta ga stavljate u drugi plan.

ŠKORPIJA: Iako ste u poslidnje vrime imali tušta poslovni uspiha, odjednom postajete nemirni i nezadovoljni. Smirite se, jer priti vam bolest. Voljena osoba bi mogla povridit vas i brez želje da to učini. Tribali bi joj oprostit.

STRILAC: Dobijate veliko samopouzdanje i energiju i nima tog šta vas mož zaustavit na putu do cilja. Bar tako mislite, a u takvoj situaciji potribna vam je veća koncentracija. Zanemarujete partnera, šta on svakako nije zaslužio.

JARAC: Što prije krenete u sređivanje poslovne situacije time ćete lakše i rišit probleme, čerez tog šta se odugovlačenjem oni još više nagomilavaju. Podilite svoje probleme s emotivnim partnerom, jel je trenutno u boljoj poziciji.

VODOLIJA: U prvom dilu miseca možte postić značajan poslovni napridak praćen dobrom finansijskom nadoknadom, pa itekako imate razloga za slavlje. To vam daje snagu za nova ljubavna osvajanja, šta onima koji su u bračnoj vezi mož načinit probleme.

RIBE: Ne žalite za propuštenim prilikama, jel sad ionako ne možte ništa prominit. Tim prije šta vam krajom miseca pridstoji nova prilika za popravljanje finansijske situacije. Ne prenosite neraspoloženje na voljenu osobu.

PRASKOZORJE

Bunjevci smo istorijski, jak Slovinski narod,
Ovde smo od pamtivika, do svita i vika.
Škule su nam uvik na ikavici bile,
Dica su ih pohađala, kao bile vile.

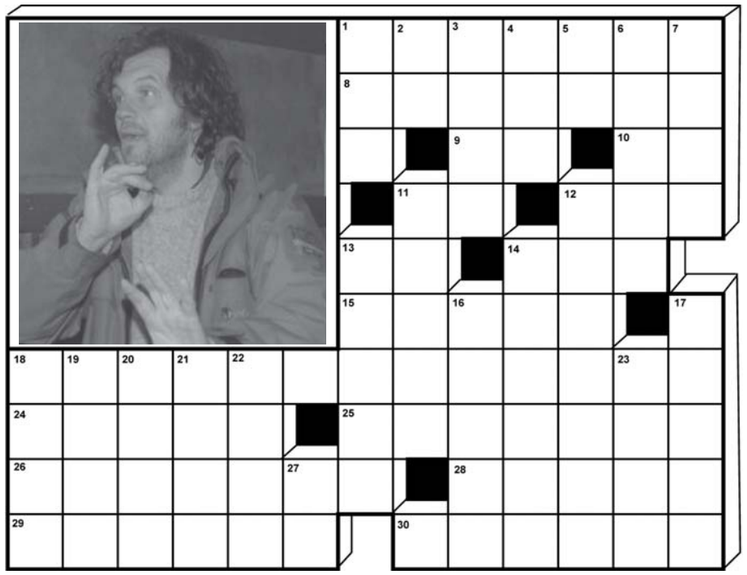
Jednog strašnog dana, sve se naoblači,
Nestade nam škula, život nam se smrači.
I ako od askurđela, ipak nije dugo,
Vratiše nam škule, šta su mogli drugo.

Ikavica čita, ko najlipče cviće,
Ikavicu taru, izbrisat je neće.
Ono stoje plemenito, ostaće do vika,.
Izbrisat je nije mogla, ni najgora klika.

Karlo Dujmović - Dida
06. februar 2006. godine

Priprema: Dragan Tovarišić

UKRŠTENE REČI

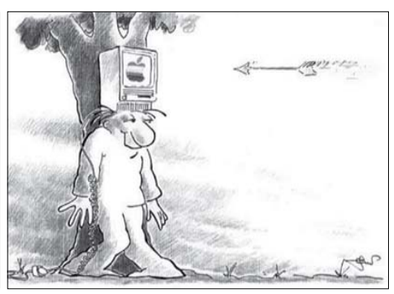
VODORAVNO: 1. Delo Karla Marksa; 8. Staroveko pozorište; 9. Japanska kopnena milja; 10. 1. i 4. samoglasnik; 11. Ime glumice Derek; 12. Mrsna hrana; 13. Autooznaka za Pančevo; 14. Jedinica za snagu; 15. Poznati proizvođač računarske opreme; 18. Filmski režiser sa slike; 24. Osnova; 25. Pogodak u sportu samom sebi; 26. Nekadašnji turski državnik; 28. Prkosi; 29. Italijanski automobilist; 30. Vrsta južnog voća;

USPRAVNO: 1. Deo tečnosti; 2. Konj u narodnoj pesmi; 3. Pribor za pisanje i crtanje; 4. Suprotni veznik; 5. Pokazna zamenica; 6. Stanovnik nekadašnjeg Potisja; 7. Država u Aziji; 11. Grupa crnačkih naroda; 12. Procenat alkohola u piću; 13. Deo duvačkog instrumenta; 14. Grad u Italiji; 16. Mesto u Raškoj oblasti; 17. Naša nekadašnja tvornica pića; 18. Barski gas; 19. Cilj; 20. Svetska muzička zvezda; 21. Nekadašnji češki šahista, Rihard; 22. Deo glave kod nekih životinja; 23. Naš nekadašnji slikar i arhitekt, Frane; 27. Auto-oznaka za Rijeku.

REŠENJE IZ PROŠLOG BROJA:

VODORAVNO: mlako, rasad, Akino, vo, am, omala, BLAGOJEVIĆ, Radoje, iće, estrada, In.

NAVIGACIJA NA BALKANU

ŽACKANJA

LABUDOVA PISMA

Moram priznat da mi ovi put nije do pisme, do niki stiova. Tušta tog se izdešavalo, tušta tog je otišlo u nepovrat, a došlo ništo novo. Dok smo sa brigom iščekivali kad će nam ptičji grip zakucat na vrata, a pritom se još našlo vrimena za šalu i nadu da opaka bolest neće nam doć, jel uvik smo mi niki izuzetak u svitu, u međuvrimenu nas je ipak i to zakačilo. Labudovi su otpivali svoju pismu, boles je prišla priko granice i sad smo, bar po tom, dijo Evrope. Nije da mi je žavo labudova, oni ni ne znaju šta njih je zadesilo, nego mi žavo pataka i pačića, šta su ostali brez glava porodice, šta će morat uć u proces pridružavanja sa drugim labudovima, bar onim šta ostadu u blizini i okruženju. Oće li njim skupo naplaćivat svoje usluge divaneć kako njim pomažu u nevolji, u težnji za opstankom? Očli su i niki drugi „labudovi'' šta su se dugo vrimena šepurili u svom okruženju, i oni su otpivali svoju pismu. I nije da mi je tušta žavo ni nji, jel umiranje niko nije mogo priskočit pa ni oni. Žavo mi opet goluždravi pačića šta ostaju na toj zemlji, šta još uvik ne znadu sami nać ranu da bi zadovoljili svoje nužne potribe, a nisu se do sad ni trudili naučit sami se priranjivat. Niki ove druge labudove osuđivaju šta su dugo vrimena odozgo poganili zemlju, šta su se inatili lovcima i još tušta tog. Drugi se opet dive njiovoj lipoti, njiovom krasnom letu, al niko nije suzdržan divana o njima, pa ni ja. Čerez tog ovo i pišem, jel brez obzira šta su mi dugo smetali, šta su mi zaklanjali sunce mog neba, tušta tog mi ne godi od strane lovaca. Posli pada „labuda'' mogli su bar proglasit dan žalosti, čerez onog dila ljudi šta žaluju, i saranit ga po božijim zapovistima, a ne palit na „lomači''. Hrišćanski je praštat, al niki činimisker ne viruju u Boga i ne znadu da On prašta i kažnjava po zasluzi. Na koncu rezultat je isti: Još jedan „labud'' je otpivo svoju poslidnju pismu, al uvik će bit oni šta pogane zemlju.

P.S. Divani se kako je u nikom mistu u Teksasu običaj da se ne mož saranit čovik dok se o njem ne kaže nika lipa rič. Kad je umro zloglasni Džo, koji je iza sebe ostavljo samo strah, smrt i pustoš, tri dana niko nije mogo nać lipu rič za njeg. Na koncu se siti jedan kauboj, pa se mogla održat sarana, na kojoj je tušta lošeg pričo o Džou i na koncu okončo: „...Svi znamo koliko je Džo bijo loš, koliko je ubio ljudi, al u odnosu na svoje sinove on je Božja milost. Amen!''

KORIZMA MOG DITINJSTVA

Teško je kazat kojem sam se od dva najveća sveca, Božiću jel Uskrsu većma radovala. Znam samo da sam Uskrs iščekivala sa većim nestrpljenjem. Isprid Božića je nikoliko svetaca pa dok dlan o dlan, Badnji dan je već na pragu, a isprid Uskrsa se opružila dugačka i dosadna Korizma. Zauzela sedam nedilja pa di ne bi dodijala. Ređali su se dani strogog i običnog posta, al meni su se oni činili podjednaki. Uveče, kad smo svi bili na okupu, molili smo Žalosnu krunicu. Ona zrnca na očenašima u rukama koga od stariji, sporo su se odvađala, a oči su mi se zaklapale same. Posli molitve, vrime smo prikraćivali uz kuvane kuruze, kokice, špice, jel suvu pogaču što se pekla uveče pa je bila još vruća. Korizmu je, dobro ispokrivana, dočekala i podikoja bundeva. Te dinke bundeve, rasičene na skriške, zamriše čim se metnu u peć. Kad pitam jesul gotove kažu da nisu, a ne odu ni pogledat, pa se uputim sama. Velika ciglja kojom su bila potpačena pećna vrata padne mi na ruku. Derala sam se da se sve orilo, što zbog bolova, što zbog strava da ne izvučem deblji kraj. Prst su mi zavezali maramicom, kod doktora se nije išlo brez velike nužde. Bena nisam bila, samo što mi je kažiprst live ruke srasto malko nakrivo.

O kakom god slavlju i veselju za vrime Korizme nije bilo ni divana. Tri starije sestre (u to vrime su bile divojke) su po kadgod odlazile na „kokice“. Došlo je njevo društvo i kod nas, samo što sam ja, da ne smetam, morala bit s roditeljima u kujni. Nit se čula pisma, nit svirka, ni zaigrali nisu, razišli se rano pa sam zaključila da te „kokice“ baš i nisu bog zna šta.

Kad se Uskrs približio toliko da se na prste moglo izbrojit koliko još puti triba spavat, uveliko se spremalo i pripravljalo. U čistoj sobi na astalu su se ređale tace i zdile do vrva napunjene kolačima. Tamo su bile poslagane i pomorandže koje su kupovane samo jedared godišnje, za Uskrs. Svaku sam uzimala u ruku, okrećala, zagledala i nažgripkanom koricom trljala obraze. Cila je soba mrišila na pomorandže i vaniliju. Gurablice, medenjaci, kiflice i arbanski listovi sami su se nudili. Po ko zna koji put sam obalazila oko astala al uzela nisam ništa. To što je mama kazivala, da mala dica ne moraju postit, nije prominilo moju odluku. Meni je to, što su svi u kući odrasli a samo ja mala, smetalo ko trn kad žagne oko. Pa kad se već nemam s kime sigrat i posvađat ko druga dica, onda sam se svim silama upinjala da se ravnam sa starijima, pa, ako post važi za nji, onda nek važi i za me. Dobrovoljno sam plaćala skupu ulaznicu u svit stariji. Kolači su ostali nedirnuti, a ja sam se, ako ne drugima, a ono samoj sebi, činila velikom.

Moje ditinjstvo već odavno pripada dalekoj prošlosti. Minjaju se navike, gube se običaji.

Ništa više nije ko što je kadgod bilo.

Pa ni pomorandže ove danas, čini mi se, ne mriše ko one kadgod poređane na astalu u čistoj sobi.■

Gabrijela Diklić

POSNA PITA

SASTOJCI

- 1/2 kg šargarepe
- 1/2 kg krompira
- 1/2 kg belog kupusa
- 1/2 kg spanaća
- 1/2 kg kora za pitu
- 200 grama sojinih pahuljica
- 200 grama crnog luka
- 250 grama margarina
- pečurke po želji
- so, biber

NAČIN PRIPREME

Obarite i iseckajte spanać. Dok se spanać bari, sitno naseckan crni luk prodinstajte na masnoći. Kada luk omekša, dodajte mu sitno isečenu šargarepu, krompir, kupus, pečurke, sojine pahuljice i spanać. Posolite i pobiberite, pa ovom masom nafilujte kore i zavijte u pitu. Pecite u prethodno zagrejnoj rerni na 220 stepeni.■

S.L.V.

VODA I ZDRAVLJE

Zaboravite na koka-kolu, kafu i sokove: neka kokteli, razne vrste piva i likera postanu prošlost za vas. Uprkos mnogim pričama o zagađenju, voda je jedino božansko piće koje, pored toga što utoljava žeđ, ne škodi organizmu već čuva zdravlje.

Prema rezultatima više istraživanja, ljudi mahom uzimaju manje vode nego što im je potrebno. Ovakvo ponašanje može da bude i opasno po zdravlje, i to na više načina. Organizam kroz metaboličke procese stvara toksine i druge „otpadne“ produkte metabolizma. Voda pomaže da se ovakvi viškovi uklone i služi kao medijum za druge važne hemijske procese. Problemi sa varenjem, prekomerna težina, pojačani bolovi u mišićima (posebno nakon vežbanja) - svaka od ovih anomalija u vezi je sa nedostatkom vode.

Nedostatak vode posebno pogađa osobe koje su fizički aktivne: čak i blaga dehidracija može znatno smanjiti radnu produktivnost. Bez obzira na prirodu aktivnosti (dug boravak van kuće, obaveze koje zahtevaju neprekidni boravak na jednom mestu), uzimanje dovoljne količine vode mora da postane prioritet.

Ako nemate izgrađenu naviku da pijete potrebnu količinu vode dnevno, pokušajte sa zapisivanjem i praćenjem broja čaša vode. Napravite nedeljnu listu u koju ćete unositi ove podatke i tako pratiti svoj progres. Imajte na umu to da druga pića, premda sadrže vodu, imaju i druge, često štetne sastojke (kofein, veštačke arome, aditive). Voda je ipak najzdravije piće.■

S.L.V.

Priprema: Snježana Luetić Vujić

PROLEĆNO SPREMANJE

Zelenilo i sunce su napokon pred našim očima. Mnoge stvari u ovo doba godine postaju lepše, ali šta je sa onom paučinom po tavanici, ili sa prašinom koja se zahvaljujući svetlosti još jasnije vidi... Sada je savršeno vreme da svoju kuću pripremite za proleće. Evo nekoliko saveta koji će vam pomoći da u svoj dom unesete svežinu.

• Sklonite debele, teške zavese i zamenite ih nekim lepršavijim. Izgledaće lepše dok se zraci sunca probijaju kroz njih, a sobe će biti mnogo svetlije.

• Ukoliko osećate da ste puni energije, ne bi bilo loše da se malo pozabavite krečenjem. Jedna od modernijih boja za ovu sezonu jeste zelena. Izaberite smireniju zelenu ili tamniju maslinastu nijansu (koja sjajno izgleda u kombinaciji sa bojom čokolade).

• Neka vam priroda posluži kao inspiracija - okružite sebe motivima cveća i lišća. Samo nekoliko jastuka sa cvetićima mogu da unesu posebnu energiju u vašu sobu.

• Ako imate puno tamnog nameštaja, razmislite o tome da ga ovog proleća osvežite farbanjem.

• Unesite u kuću puno biljaka ili čak lišća koje ćete aranžirati u vazi. Ne samo da će izgledati lepo, već ćete se i vi odmah osećati bolje!

• Proleće je pravo vreme da sklonite tepihe i da se bacite na čišćenje podova. Da, znamo da može da bude nezgodno, ali nećete zažaliti!

• Stavite novu sliku na zid.

• Sredite haos u kući - da, čak i onaj ormarić ispod stepeništa. Iako ga niko ne vidi, vi ćete se osećati mnogo bolje kada znate da je sve na svom mestu.■

LEPOTA

BUĐENJE IZ ZIMSKOG SNA

Verovatno ste i vi polovinu zime proveli između svoja četiri zida. Rezultat? Isušena koža koja deluje umorno. Proleće polako kuca na vaša vrata i vreme je da počnete sa malim, ali jako značajnim pripremama za predstojeći period. Bićete začuđeni koliko je malo brige i dodatnog vlaženja kože potrebno da biste se osećali bolje u „svojoj koži“.

Tuširanje

Šta prvo poželite kada se probudite i pri tom cvokoćete zubima mada preko sebe imate tonu prekrivača? Jedan lep, vreo tuš! Pre nego što ovu svoju želju realizujete - razmislite. Vrela voda uklanja prirodna ulja vaše kože i čini je suvom. Umesto super-vrelog tuša, jednostavno koristite toplu vodu.

Vlažnost

Pošto ste se umili ili istuširali, ne zaboravite da nanesete odmah neki hidrantni proizvod. Ukoliko ga nanesete dok je vaše telo vlažno, pomoćiće te preparatu i vlazi da bolje prodru u kožu i tako vas reše nepoželjne suvoće.

Sjaj

Za lepšu pojavu nisu samo značajne one vaše „magične kremice“ već i ono što stavljate u telo. Voda daje svežinu izgledu. Naviknite se da svakog dana popijete 6-8 čaša vode i vaša koža će vam biti zahvalna.

Piling

Piling stimuliše protok krvi i čini da izgledate zdravije. Pomaže vam da se otarasite suvih, mrtvih ćelija, a vaša koža će postati nežna i glatka.

Zaštita

Kada god izlazite napolje nanesite kremu koja ima zaštitni faktor 15 ili veći. Ne zaboravite ni balsam za usne!

Mekoća

Dezodoransni sapuni mogu da učine kožu suvom - njih koristite samo za leđa. Nikada pri pranju lica ne koristite sapun. Umesto toga, koristite neki od proizvoda koji su specijalno napravljeni za čišćenje lica. I ne zaboravite da pre odlaska u krevet skinete šminku!■

U SUSRET SUNCU

Sa dugo iščekivanim dolaskom proleća na vaša vrata kuca i dobro raspoloženje. Tragovi zimske čamotinje moraju se brzo (i nepovratno) izbrisati u skladu sa lepim danima. Treba srediti sobu, garderobu, odnose sa prijateljima, izgled - spisak je poduži. Za početak, dovoljno je odrediti od čega treba početi i iskoristiti energiju i prolećni entuzijazam.

Evo nekoliko predloga kako uraditi personalni update u skladu sa vremenom. Čovek je mera svih stvari - stoga je logično da krenete od sebe. Otidite kod frizera i lišite se zimskih iskrzanih krajeva kose. Nova frizura na prolećnom suncu učiniće da problemi (kojih uvek ima) izgledaju manji.

Zatim primenite sredstva šoping terapije u cilju uklanjanja zaostataka „depresije hladnih dana“. Ne morate kupiti nešto skupo: i detalj (knjiga, narukvica, karmin) će biti dovoljan za promenu raspoloženja.

Pozovite prijatelje u popodnevni izlazak ili jednostavno napravite malu čajanku. Lenjo sedenje na suncu prijaće svima - iznenadiće vas ponovna dobra atmosfera druženja. Ako imate zaostale obaveze koje vas već duže muče, proleće je pravo vreme za rešavanje takvih stvari. Napravite spisak i istaknite prioritete, a potom puni energije krenite u bitku sa problemima.

Pokušajte da budete što više napolju; pauze na poslu iskoristite za boravak u obližnjem parku. Pozitivna energija prija svima: vaše dobro raspoloženje i čest osmeh izazvaće zauzvrat slične prijatne reakcije okoline i vaših bližnjih.■

IZABERITE PRAVOG FRIZERA!

Priprema: Snježana Luetić Vujić

U svakom iole većem gradu postoji mnogo frizerskih salona. Možda ste se odlučili za najbliži i možda ste imali sreće. Ali šta ako ste rekli da vas ošišaju "samo malo pozadi", a na kraju završili sa očajnom frizurom, ako se to uopšte može nazvati "frizura"? Kao i mnoge druge stvari u životu, i biranje frizera je prava umetnost.

Korišćenje telefonskog imenika i zakazivanje dolaska nikako nisu dobra ideja. Jednostavno idite u nekoliko frizerskih salona i potrudite se da osetite njihovu atmosferu. Da vas ne bi proglasili lokalnom ludom koja tri sata dnevno provodi po salonima a da pri tom nema nameru da tu nešto uradi sa kosom, idite sa prijateljicama, ali i dalje pažljivo posmatrajte. Na koji način frizer razgovara sa klijentima? Kakvi ljudi tu dolaze? Često saloni imaju već oformljenu grupu mušterija, i ako ne osećate da ste vi deo nje, možda taj frizerski salon ne pruža uslugu kakvu tražite.

Šta je sa frizerima? Na koji način i da li oni uopšte prate modne trendove? Proverite i to.

Pretpostavimo da ste se rešili na taj, u životu svake žene važan korak - šišanje. Kada idete kod frizera neka vaša kosa, odeća i šminka budu baš kao i svakog drugog dana. Ovo će pomoći ljudima u salonu da nađu odgovarajući izgled kose koji se uklapa sa vašim uobičajenim stilom. Iako je subota , vi slobodno obucite svoje poslovno odelo koje nosite u toku radne nedelje.

Ako možete, ponesite sliku ili dve sa sobom. Čak i da je nemoguće da se određena frizura ponovi sa vašim tipom kose, slike će biti odlična početna tačka za otvaranje dijaloga o nalaženju pravog izgleda za vašu kosu. Čekanje da frizer pogađa šta vi želite da uradite sa kosom, ravno je katastrofi.

Nemojte tražiti nemoguće. Takođe, budite iskreni kada govorite o svom načinu života. Frizure koje zahtevaju puno truda možda izgledaju sjajno, ali da li ćete vi imati dovoljno vremena da se bavite njihovim održavanjem?

Nemojte uvek osuđivati frizera. Upamtite da izraz "hoću malo kraće", za vas može da znači "kratko", ali da pokriva vrat, dok frizer čuje to isto "kratko", ali misli da treba da otkriva vrat. "Kovrdžava" kosa takođe može da se protumači na više načina. Konsultacije su neophodne pre samog početka šišanja. Neka vaš frizer zna šta vi želite.■

OČISTITE ČETKICE ZA ŠMINKU

Pranje četki i četkica koje se koriste pri šminkanju je mnogo jednostavnije nego što to većina ljudi misli. Preporučuje se pranje na dve nedelje, a sve što vam je potrebno za tu "operaciju" jeste dobar hidrantni šampon ili tečni sapun i peškir.

Počnite tako što ćete u potpunosti navlažiti dlačice četke. Potom nanesite malu količinu šampona ili tečnog sapuna i sapunjajte nekoliko sekundi baš kao što biste to činili sa svojom kosom. Kada to završite, isperite nežno pod mlazem mlake vode i rukom oblikujte dlačice tako da četka povrati svoj prvobitni oblik. Stavite je na peškir, ali nikako uspravno jer višak vode može da dopre do lepka koji drži dlačice. Pored toga, dlačice mogu da se saviju i da dobiju potpuno drugačiji oblik ako je četka u vertikalnom položaju.

Čistite četke uveče da bi ujutru bile potpuno suve i "spremne za rad". Prilikom pranja nemojte preterivati, jer dlačice mogu da postanu oštrije i da vas kasnije grebuckaju. Ukoliko koristite puno boja u šminkanju, i stalno vam je potrebna čista četka, razmislite o tome da kupite više njih.■

Piše: dr Andrija Peić

STRUČNA RIČ

ĐUBRENJE I ZAŠTITA KRUMPIRA

Krumpir spada u značajne povrtarske kulture jel sadrži tušta skroba koji pridstavlja osnovno energetsko hranivo u ishrani ljudi. Takođe, sadrži značajne vitamine: C, B1, B2, K i P, a od mineralnih materija: fosfor, kalijum, natrijum, magnezijum i gvožđe koji su značajni za metabolizam ljudskog organizma.

Krumpir zaktiva intenzivnu ishranu. Za formiranje 20 tona krtola po ha kao i odgovarajuće količine cime i korenovog sistema krumpir usvaja oko 120 kg azota, 50 kg fosfora i 180 kg kalijuma, 60 kg kalcijuma i 40 kg magnezijuma.

Đubrenje krumpira

Pošto je kaliofilna biljka, gdi kalijum utiče na povećanje prinosa krtole, na krupnoću krtole kao i sadržaja skroba pa i otpornost na bolesti, triba koristiti đubriva sa visokim sadržajem kalijuma.

Azot utiče na razvoj nadzemnih dilova biljke i formiranje krtole. Pri nedostatku azota pojavljuju se hlorotične pige na biljkama, a u suvišku azota intenzivira se rast cime i slabi zametanje krtola. Takođe, u slučaju suviška azota slabi otpornost biljaka prema bolestima.

Fosfor utiče povoljno na formiranje krtola a posebno na količinu i kvalitet skroba.

Za đubrenje krumpira koriste se organska i mineralna đubriva. Od organskih, prije svega stajnjak od 20 do 40 tona po ha kao i zelenišno đubrivo od lupine. Rasturanje stajnjaka se vrši prid osnovnu obradu.

Najveće prinose krumpir daje ako se pored stajnjaka đubri i sa mineralnim đubrivima. Prilikom osnovne obrade triba uneti oko 400 kg NPK đubriva 7:14:21 sa kalijum-sulfatom. Prid sadnju je potribno uneti oko 300 kg po ha na NPK 15:15:15. Prid zagrtanje prihraniti sa oko 150 kg KAN-a po ha. Dopunska prihrana se može izvršiti sa tečnim mineralnim đubrivima oko 6 litara po ha u tri do četiri navrata zajedno sa zaštitnim sridstvima svakih 10 do 15 dana.

Zaštita od štetočina

U cilju suzbijanja žičara, gundelja i podgrizajući sovica potribno je zajedno sa sadnjom uneti u zemljište priparat Force 1,5-G, 5 do 7 kg po ha ili Galition G-5 15 do 20 kg. Triba voditi računa da se sa tretiranog zemljišta ne koristi mlad krumpir jel je karenca 70 dana.

Najozbiljnija štetočina kod krumpira je krumpirova zlatica. Larve krumpirove zlatice mogu u potpunosti uništiti list krumpira čime se umanjuje fotosinteza i nalivanje krtola. Za suzbijanje krompirove zlatice koristi se Actara 25-WG u količini od 60 do 70 gr po ha tretiranjem od početka piljenja jaja pa do kraja drugog larvenog stupnja.

Mospilan 20-SP koristi se u usivu krumpira za suzbijanje krumpirove zlatice tretiranjem larvi drugog i trećeg stupnja u količini od 0,25 kg po ha. Pored navedenih priparata za suzbijanje krumpirove zlatice mogu se koristiti Comfidor 200-SL u količini od 0,2 do 0,3 litra po ha tretiranjem odraslih insekata i larvi od prvog i trećeg stepena, Regent, Nurelle D, Match i dr.

Zaštita od bolesti

Najopasnija bolest krumpira je plamenjača. U zaštiti od plamenjače kao preventivni preparati mogu se koristit Bakarni preparati, Cineb, Dithan Antracol i dr. Dobre rezultate daju u početnoj fazi vegetacije i pri relativno sušnom vrimenu.

Pri uslovima čestih padavina i visoke relativne vlažnosti za suzbijanje plamenjače triba koristiti Ridomil Gold MZ-68-WG koji je sistemičan fungicid sa protektivnim i kurativnim dilovanjem. Primenjuje se u fazi maksimalnog porasta biljke kada ima čestih padavina i kada je visoka relativna vlažnost a tada su obično i uslovi za razvoj bolesti najpovoljniji. Priporučuje se njegova primena u blok sistemu od dva uzastopna tretiranja u vrimenskom intervalu od sedam

do dvanaest dana, što svakako zavisi od meteoroloških uslova. Radi sprečavanja rezistentnosti uzročnika plamenjače u drugom dilu vegetacije potribno je koristit lokalsistemični fungicid Acrobat MZ-WP ili Tattoo.

Zaštita od korova

Široka je paleta herbicida koji se koriste kod krumpira.

Beskor i Surpass se unose u zemljište prija sitve a suzbijaju jednogodišnje travne korove.

Prometrin, Stomp, Relay plus, Harness i Sencor se koriste posli sitve a prija nicanja krumpira. Uglavnom se koriste za suzbijanje širokolisnih korova s tim da se Sencor može koristiti i kada je krumpir veličine 5 do 10 cm.

Za suzbijanje širokolisnih korova u fazi vegetacije kada krumpir ima veličinu oko 15 cm koriste se Basagran-Deltazon ili Župazon.

Za suzbijanje uskolisnih korova i divljeg sirka kao i zubače koriste se Agil loo-EC, Fusilade super, Leopard i dr.

Prošle godine, magle i visoke temperature inicirali su intenzivan razvoj plamenjače tako da je oko 80 % lisne mase krumpira bilo uništeno. Da se ne bi ponovila prošla godina obavezno pri visokoj relativnoj vlažnosti i čestim padavinama koristiti sitemike Ridomil Gol ili Tattoo koji uspešno suzbijaju uzročnike plamenjače na listu i krtolama krumpira u vlažnim godinama.■

ŠAHOVSKI MOZAIK

Pripremio: velemajstor Nikola Sedlak

SA MOSKOVSKOG ŠAHOVSKOG TURNIRA „AEROFLOT OPEN 2006“

HRABRO DO USPEHA

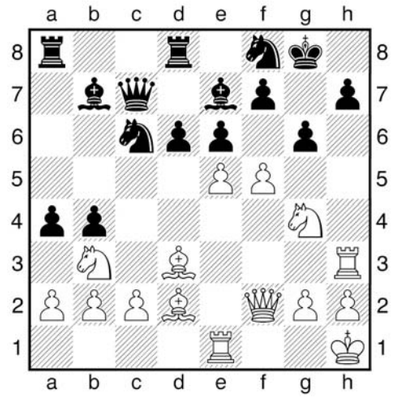
U Moskvi je i ove godine održan tradicionalni šahovski turnir pod nazivom ”Aeroflot Open 2006”. Turnir je bio podeljen u 4 grupe.Najjači po snazi bio je A1 open na kome su pravo učešća imali šahisti sa rejtingom od 2550 pa na više. Ovaj turnir smatra se najjačim open turnirom u svetu i svake godine okuplja veliki broj vodećih svetskih šahista. Sigurno da je razlog za šahovske prilike i pozamašan nagradni fond od 175.000 USA dolara. Prva nagrada je iznosila 30.000 USA dolara. Na turniru je učestvovalo 93 igraca iz različitih zemalja sveta. Prvih 40 po rejtingu sa ovog turnira spadaju u svetski vrh (među prvih 100).Turnir se održao u predgrađu Moskve Izmailovu.Počeo je 8. a završio se 16. februara. Igrano je devet kola po švajcarskom sistemu. Tempo igre je bio dva sata za 40 poteza zatim sat vremena za 20 poteza i na kraju 15 minuta po igraču uz bonifikaciju od 30 sekundi po potezu do kraja partije. Uslovi za igru i hotelski smeštaj bili su odlični, turnir je medijski bio izuzetno dobro pokriven, prvih petnaest partija svaki dan je uživo preko interneta ceo svet mogao posmatrati i bilo je pravo uživanje učestvovati na ovakvom turniru. Turnir su posetili Anatolij Karpov i Viktor Korčnoj i mnoge istaknute ličnosti iz šahovskog i društvenog života Rusije i mnogih drugih država. Na A1 turniru učestvovala su dva naša predstavnika Robert Markuš i Nikola Sedlak.

Plasman:
1-4.Jobava Badaur (Gruzija), Bologan Viktor (Moldavija), Sasikiran Kirshan (Indija), Mamedjarov Shakrijar (Azerbejdžan) 6,5 poena, od 5 -11. Eljanov Pavel (Ukrajina), Vachiar – Lagrave Maxime (Francuska),Petrosian Tigran L. (Jermenija), Akopian Vladimir (Jermenija), Georgijev Kiril (Bugarska), Naiditch Arkadij (Nemačka) i Jakovenko Dmitrij (Rusia) sa 6 poena,od 12 - 25. Efimenko Zahar (Ukraina), Najer Evgeni (Rusia), Fedorov Aleksej (Belorusija), Asrian Karen (Jermenija), Balogh Csaba (Mađarska), Yakovič Yuri (Rusia), Sedlak Nikola (SCG), Malakhov Vladimir (Rusia), Korotylov Aleksey (Rusia), Alekseev Evgeny (Rusia), Izoria Zviad (Gruzija) I Motylev Alexander (Rusia) 5,5 poena itd.

Najprijatnije iznenađenje turnira predstavlja prvo mesto mladog Gruzijca velemajstora Jobave Badura. Posle poraza u prvom kolu uspeo je sa 6,5 iz narednih 8 partija da se domogne prve pozicije i pobedi ispred mnogo poznatijih igrača od njega kao što su: velemajstori Viktor Bologan, Vladimir Akopian, Vladimir Malahov, Sarkiyan Mamedyarov itd. Mladog Gruzijca su uvek smatrali za velikog talenta a on je to na ovom turniru i potvrdio. Od naših igrača velemajstor Nikola Sedlak je osvojio 5,5 iz 9 i sa tim brojem poena podelio je od 12-25 mesta a po dodatnim kriterijumima zauzeo je 18. mesto što predstavlja odličan rezultat koji mu je doneo nova 23 rejting poena. Velemajstor Robert Markuš je na ovom turniru bio indisponiran osvojivši 3 poena iz devet partija. Na ovako jakim turnirima često sitni detalji odrede rezultat igrača bilo u pravcu boljeg ili lošijeg rezultata. Partiju koju ću vam prikazati značila je za mene prelomni momenat na turniru. Sa ovom efektnom pobedom u četvrtom kolu nad jednim od vodećih kineskih šahista, stekao sam veliko samopouzdanje. To samopouzdanje je trajalo do kraja turnira i uz dobro psihičko stanje i prelaskom na repertoar otvaranja koji odgovara mom stilu igre doprinelo je da postignem jedan od svojih najvećih uspeha. Da sam u poslednjem kolu uspeo bolje kontrolisati svoje emocije i realizovati dobijenu poziciju protiv odličnog Jermenskog velemajstora Asriana, ušao bih među prvih deset i to bi bila velika kruna moje hrabre i dobre igre na turniru.■

(2) Sedlak,N (2518) - Zhang Pengxiang (2638) [B33]
Aeroflot Open Moscow RUS (5), 12.02.2006
[Sedlak,Nikola]

1.e4 c5 2.Sf3 Sc6 3.d4 cxd4 4.Sxd4 Db6 Ovo je jedna ređa varijanta u sicilijanci u kojoj crni želi izbeći neku veliku teoriju i pokušava igrati na snagu i razumevanje. **5.Sb3 Sf6 6.Sc3 e6 7.Ld3 d6 8.0–0 a6 9.Kh1** Nema potrebe za potezom Le3 jer će crna dama morati sama da se vrati na c7 jer neće imati korisnih poteza a ideja crnog je svakako da se odigra b5. **9...Dc7 10.f4 b5 11.Łe2 Lb7 12.Ld2 Le7 13.Tae1 0–0 14. Tf3!** Ideja je da se top prebaci na h3 posle čega preti neugodno e5. **14...b4 15.Sd1 g6 16.Th3 Tfd8?!** Dosta mlak potez za ovakav tip pozicije. Bolje je bilo tražiti kontraigru potezom a5. **17.Sf2 a5?** Za ovaj potez slobodno se moze reći da je odlučujuća greška! Crni ne oseća opasnost! Trebalo je igrati e5 sa još uvek podnošljivom pozicijom. **18.e5 Sd7 19.Sg4 Sf8** Crni je u velikim problemima! [Na 19... a4 sledilo bi 20.Sh6+ Kg7 21.Sxf7 i beli dobija jer na 21...Kxf7 sledi (ili 21...axb3 22.Txh7+!K˘xh7 23.Dh5+ Kg7 24.Lxg6+ Kf8 25.Sh6 sa matom u sledećem potezu jer crni ne može da se brani od mata na f7 i mata na g8.) 22.¦xh7+ ˘g8 23.Lxg6 i crni nema odbrane od Dh5.] **20.Łf2 a4 21.f5!** Diagram

21...exf5 iznuđeno zbog pretnje Sh6 i f6 **22.Sh6+ Kg7 23.Sxf5+! gxf5 24.Dxf5** I crni se predao jer nema odbrane od matnih pretnji. Npr. 24...axb3 [ili 24...Sg6**25.Txh7+ Kxh7 26.Dxf7+ Kh8 27.Lxg6+-**] **25.Txh7+ Sxh7 26.Dxh7+ Kf8 27.Dh8# 1–0**

Razgovarala: Livia Tričko

FUDBALSKI KLUB «SUBOTICA» - BAZA ZA MLADE I TALENTOVANE FUDBALERE

UZ KVALITETAN RAD IDE I NAGRADA

Oktobar mesec 2002. godine ostaće zapamćen kao početak nečeg dobrog u svetu fudbala, a posebno u Subotici. Zahvaljujući velikoj ljubavi prema ovom sportu i želji da se deca povuku sa ulice i da im se pruži šansa da postignu dobre rezultate, oformljen je fudbalski klub «Subotica». Najveće «hvala» može se reći fudbalskim ekspertima za mlađe fudbalere **Predragu Pršiću**, sada instruktoru - selektoru Fudbalskog saveza Srbije za Vojvodinu (koji bez obzira na svoje obaveze u Fudbalskom savezu Srbije pomaže svojim savetima i ima dobru saradnju sa svim trenerima u ovom klubu) i **Slobodanu Ostojiću**, sadašnjem predsedniku kluba.

Posle utakmice u Budimpešti

U razgovoru sa njima saznali smo da je ideja bila da se posebno posveti pažnja radu sa mlađim kategorijama jer su iz prethodnih iskustava videli da je veliko interesovanje dece za učenje ovog sporta. Hteli su da daju šansu mladim fudbalerima, da ih poduče, a zatim da se prepozna kvalitet i načini napredak u našem fudbalu.

Problem je bio naći adekvatan teren. Ali, FK «Solid» je pozdravio ovu ideju i ustupio im svoju travnatu površinu i svlačionice bez neke veće finansijske naknade, jedino im je obaveza da održavaju terene na kojima igraju. Zahvaljujući dobroj saradnji, ona se proširila i na kadetske ekipe. Naime, kadeti FK «Subotice» nastupaju pod imenom «Solid» u područnoj ligi, jer se kadeti ne mogu takmičiti u okviru neke posebne lige, dok pioniri i petlići igraju u kvalitetnoj područnoj ligi pod nazivom «Subotica».

Kako bi ponovo ugodili mlađim kategorijama i pomogli im da svoje novo stečeno znanje primene i u igri, oformili su i seniorsku ekipu koja se takmiči u Opštinskoj ligi. Ovde nije stavljen akcenat na rezultate, već ponovo su im mlađe kategorije primarne, jer ovako imaju šansu za takmičenje.

Klub se najviše diči pionirskom ekipom koja je prvoplasirana u ligi područja i trebala bi da igra kvalitetnu ligu Vojvodine. Moramo naglasiti da su posle završenog prvog dela prvenstva ostvarili 13 pobeda, dali 122, a primili svega 4 gola. To je možda i rekord za mlađe kategorije.

Mnogi se razmišljaju gde upisati dete na fudbal, gde će dobiti najveće znanje u ovom domenu i šansu da se pokaže. Za sada je „kruna“ FK «Subotice» odlazak dva igrača u beogradski «Partizan» - Nebojše Mezeia i Stefana Njegića. Miloš Trkulja, Miloš Marović, Tomislav Vukov i Igor Ivić su pojačali fudbalski klub «Spartak». Ujedno postoji i žal za njima jer bi upravo sa ovim igračima sigurno bili među prve tri najjače ekipe u državi.

Glavna reč na terenu pripada trenerima Milanu Vidoviću, Mladenu Antoniću, Siniši Kovačiću, a sa najmlađim kategorijama radi Slobodan Ostojić koji je ujedno i predsednik kluba. Svi oni imaju zajednički cilj: da iz sopstvenih redova jednog dana oforme seniorsku ekipu koja će se takmičiti u jednom ozbiljnijem rangu nego što je to sada. Dok se to ne desi, punom parom će raditi na tome da stvore što više igrača koji će igrati u našim vodećim klubovima.

Za vreme zimske pauze odigrali su nekoliko prijateljskih utakmica, uglavnom sa ekipama iz višeg ranga. Mogli bi izdvojiti najinteresantnije: «Radnički» iz Sombora u Somboru koga su pobedili 4:1, trijumf su imali i nad apatinskom „Mladosti“ koji su članovi kvalitetne lige

Vojvodine. Posle uspešnog predstavljanja naše zemlje u malom fudbalu na turniru u Bekeščabi (Mađarska), dobili su poziv od najtrofejnijeg mađarskog kluba iz Budimpešte «MTK» koji ima jednu od najjačih evropskih škola fudbala za mlađe kategorije, da budu njihovi gosti. Sastali su se, i iako su izgubili, svi su bili zadovoljni. Jer upravo ova ekipa u prvoj Mađarskoj ligi postiže 7 do 15 golova. A Subotičani iako nisu dali nijedan, primili su samo 4 gola. Na obostrano zadovoljstvo dogovorena je revanš utakmica ovde u Subotici.

Kako bi vam što bolje i lepše predstavili ovaj klub, odlučili smo se na sledeći korak: popričali smo sa petoricom igrača koji su jedni od mnogih talentovanih fudbalera ovog kluba - Dobrivoje Drčelić, Davor Ivković, Zvezdan Ledenski, Tamaš Takač i Đorđe Antonić.

Dobrivoje Drčelić - prefinjeni tehničar, kao da je iz Brazila došao, prepoznatljiv je po dobrim driblinzima....:

- Oko pet godina treniram fudbal, a već tri godine sam član FK «Subotice». Igrao sam u «Bratstvu» i «Spartaku», ali kratko jer je društvo presudilo da dođem u ovaj klub. Do sada nam je trener bio Predrag Pršić, a sada je Mladen Antonić. Pozitivan utisak ostavilo je na mene gostovanje u Budimpešti ekipi «MTK», gde smo igrali na veštačkoj travi. Ovo nam je bio drugi susret sa takvom podlogom, jer smo prošle godine igrali protiv «Partizana» u Beogradu.

Davor Ivković je zajedno sa svojim bratom Darkom mnogo napredovao, pa su tako njih dvojica jedni od glavnih poluga u ekipi. Karakteriše ih požrtvovanost, upornost i želja da nauče nešto novo.

- Sa bratom redovno dolazim na treninge sa drugog kraja grada. Trenirali smo u «Bratstvu» i «Spartaku», ali zbog dobrog društva odlučili smo se za «Suboticu». Lepo iskustvo nam je bilo gostovanje nedavno u Mađarskoj ekipi «MTK», koji imaju akademiju za mlađe kategorije. Iako smo izgubili, pružili smo veliki otpor i ostali su nam u lepom sećanju. A nas su shvatili za ozbiljnog protivnika.

Zvezdan Ledenski najduže trenira u svojoj generaciji i zahvaljujući upornosti, dobrom razumevanju sa saigračima kako na terenu tako i van njega, trener mu je poverio zadatak kapitena.

- Trenirao sam u «Severu» kod Predraga Pršića. Sa mnom su igrali Mezei, Njegić, Ledenski, Ivić, sa kojima sam igrao u finalu pionirskog prvenstva države u Kladovu gde je naša ekipa bila druga. Učestvovali smo na mnogim turnirima, ali bih spomenuo u Somboru „Spektar kup“ gde smo u malom fudbalu zauzeli prvo mesto, zatim međunarodni turnir u Sombathelju, gde su pored naših ekipa bili Slovenci, Austrijanci... Inače, igrali smo „fudbal 7“.

Tamaša Takača karakteriše velika upornost, neiskvarenost, simpatičnost, omiljen je kod klupskih saigrača. Njegovu požrtvovanost pokazuje i primer da kada zakasni na autobus, on biciklom dođe na treninge čak sa Hajdukova. Moramo reći da je rođeni golgeter - od 108 golova za FK «Suboticu» on je postigao 48, što je impozantan broj.

- Ovo mi je prva sezona u FK «Subotici». Pre sam trenirao u klubu koji mi je mnogo bliži, ali zbog želje za napredovanjem i igranjem sa drugim jačim klubovima odlučio sam da promenim sredinu. Mogu reći da mi je ova promena mnogo prijala jer sam dosta naučio srpski, a neki su od mene naučili i mađarski jezik. Želja mi je da napredujem u igri, bitna mi je igra u ekipi koja je uporna.

Đorđe Antonić, redovno dolazi na treninge, omiljen je među devojčicama i dečacima, najomiljeniji učenik u OŠ «J.J Zmaj».

- Moj prvi kontakt s fudbalom bio je uglavnom zahvaljujući tati Mladenu koji je svojevremeno igrao u drugoj ligi. Svideo mi se ovaj sport i počeo sam trenirati u FK «Sever». Posle smo otputovali za Švedsku. Žao mi je što sam propustio utakmicu u Kladovu jer je naša ekipa igrala u finalu. Po povratku u Suboticu prešao sam u FK «Subotica», gde je trenirala i nekolicina igrača iz starog kluba, a bio je i isti trener - Pršić. Šta je isto a šta se razlikuje između Švedske i Srbije? Tamo sam boravio u mestu Lamhuld i igrao sam za njihovu lokalnu ekipu. Tamo se više pažnje obraća na fer plej i na tehničku obuku, a i uslovi su mnogo bolji. Ovde su mladi mnogo talentovaniji i borbeniji. A prvenstveno su veliki drugari.

Ako smo Vam i malo zagolicali maštu (a imate osam godina i više - može i za seniorsku ekipu) i hteli biste da vidite treninge ili čak i da se upišete u FK «Subotica», to svakako možete učiniti pre podne od 8:30 i od 15 časova. Domaćini Vas čekaju raširenih ruku. ■

